БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 166 (11764) | 1968 оной июлиин 17, среда | Сэн 2 мүнгэн

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ШИИДХЭХЫ ХАҺА САГ

1968 оной түрүүшын хахад дүүргэбэ. Энэ үе саг юугээрээ илгаатайб гэхэдэ, түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын хоёр жэл хахад түгэсэжэ, шиидхэхы хоёрдохи хахадайнь богоһо алхажа гарабабди. 1966—1970 онуудай туршада арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбөөр оронойнь экономикын хүгжэлтые шэнэ шатада хүргэхэ, совет арадай ажана тэниглэн байдал улам һайжаруулха, культурно-ажаһуудалай барилтые дүүрэн һайнаар хангаха горитой алхам хэхые хараална.

Совет арад энэ табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлгэтэйгээр, эршэ зоригтойгоор ажаллажа байнхай. Москва, Ленинград городуудай промышленна предприятинуудай түрүү коллективүүдэй үүсхэһэн, табан жэлые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөн хаа хаанагүй үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрээ. Энээнэй ашаар республикадамнай промышленна шэнэ предприятинууд, культурно-ажаһуудалай барилганууд, олон тоото байрын гэрнүүд энэ хугасаа соо баригдаха, продукци үйлэдбэрилэн гаргалгын хэмжээн горитой ехээр ургаха, ажалай бүтээсэ дээшэлхэ юм.

Мүнөө республикымнай промышленность дэбжэлтын дорюун алхагаар урагшаа дабшана. Табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэһэн, байгша оной түрүүшын хахадай даабаринн улүүлэн дүүргэгдэһэн ушар энээниие эли тодоор гэршэлэн харуулна. 1968 оной үнгэрһэн зургаан һара соо продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 13 процентээр ургаан, продукци худалдаха түсэб 11 процентээр үлүүлэн дүүргэгдэһэн юм.

Промышленна предприятинууд шэльбэгдэн заһабарилагдажа, хүсэ шадалынь үргэдхэгдэжэ байна. Табан жэлэй эхинһээ хойшо Шэнэ-Бэрээгэй механическа, Элхиин автозаһабарилгын заводуудта шэнэ корпус, цехүүд ашаглалгада үгтөө, тиигэжэ шэнэ түхэлэй продукци—автомобиль болон автомобильна двигательнүүд заһабарилагдажа эхилээ. Эрдэнэй завод үргэдхэгдэжэ, түсэбөөр хараалагдаһан хүсэ шадалдаа хүргэгдөө. Бэхи һайн сталинит, шэлэй утаһа үйлэдбэрилхэ цехүүд баригдаһан байна. Түс заводой коллектив жэлэй түрүүшын үдэрһөө ажалай эршэ һуларуулаагүй, даабаряа һара бүхэндэ үлүүлэн дүүргэжэ байһаар. Табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбһөө гадуур 200 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлэдбэрилхэ гэһэн уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ тэдэнэр хүсэ шадалаа элсүүлжэ байнхай.

Ой модоной, модо болбосоруулгын предприятинууд шэнэ техникэ, тракторнуудаар хангагдаа. Оньһожоруулагдамал, мүнөө үеын техникээр зэбсэглэгдэһэн туршалгын жэшээтэ ажахы—Клюевскэ леспромхоз хүдэлжэ эхилээ. Энэ табан жэлэй хугасаада эмхидхэгдэһэн Онёотой леспромхоз тогтууритай һайн байдалтай боложо шадаа, даабаряа һара бүхэндэ үлүүлэн дүүргэнэ.

Мүн локомотив-вагон заһабарилгын, мяха-консервын комбинадай, «Электромашина» заводой, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай коллективүүд абаһан социалис уялгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлнэ. Слюдянка—Улаан-Үдэ, Улаан-Үдэ—Петровск-Забайкальский станцинуудай хоорондохи түмэр замые электрификацилха ажал түлэг дундаа ябуулагдажа байнхай. Электровозуудые аян замдань электрын элшэ хүсөөр хангаха линиин тулгуури, контактна сеть Слюдянка станциһаа урагшаа дабшажа ябаһаар.

Табан жэлэй түрүүшын хахадые урда жэлнүүдэйхитэй сасуулхада, онсо илгаатай байба. Промышленна предприятинуудай коллективүүд партиин ЦК-гай сентябриин Пленумэй (1965 он) шиидхэбэри бэелүүлэн, түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда орожо байһаар. Манай республикын олон предприятинууд ажахын шэнэ гуримда оронхой. «Теплоприбор» заводой хүдэлмэришэд республика соогоо эгээл түрүүлэн ажахын шэнэ реформо бэелүүлээ. «Электромашиныи», нарин сэмбын фабрикын түрүү коллективүүд, түмэр замай Улаан-Үдын отделени, «Бурятэнерго» управлени болон бусад предприятинууд удаа дараалан түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда орожо, амжалтатай һайнаар ажаллана. Эдэ предприятинуудай коллективүүд үйлэдбэреэ эмхидхэн хүтэлбэрилхэ ашаг үрэтэй онол арга бэдэрэн оложо, ажахын олон асуудал зүбөөр шиидхэдэг болоо. Энээнэй ашаар тэдэнэр продукци худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ, гүрэндөө олзо доход оруулна. Шэнэ гуримда ороһон предприятинууд байгша оной түрүүшын хахад жэлэй даабариһаа гадуур 2,7 миллион түхэригэй продукци наймаалһан юм.

Промышленностиимнай хүгжэлтэ бүхы дээрээ һайн. Предприятинуудай коллективүүд табан жэлэй даабарине болзорһоонь урид дүүргэхэ, В. И. Ленинэй түрэһэнһөө хойшо үнгэрһэн 100 жэлэй ойе шэнэ амжалтаар угтаха гэһэн социалис уялга абанхай. Олонхи коллективүүд табан жэлэйнгээ түсэбые 1970 оной ноябриин долоон болотор дүүргэхэ гэжэ хараалланхай. Хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ, абаһан уялгаа дүүргэхэ арга боломжо, хүсэ шадал бии гээшэ.

Харин гээгдэлдэ ороһон, абаһан уялгаһаа байтагай, гүрэнэй түсэб дүүргээгүй предприятинууд бии байһаар. Республикымнай промышленна 42 предприяти продукци худалдаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй. 62 предприяти ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаряа хараалагдаһан хэмжээндэ хүргөөгүй байха юм. Галуута-Нуурай шахтоуправлени, Тимлюгэй асбоцементын завод, хабсаргамал түмэр-бетон зүйлнүүдые бүтээдэг Таловска завод, «Буржелезобетон» нэгэдэлэй гол предприяти, барилгын зарим организаци, зарим леспромхозууд хахад жэлэй даабари дүүргээгүй байна.

Имэ байдалай шалтагаан юуб гэхэдэ, зарим коллективүүд, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэд бии байһан арга боломжоёо элирүүлжэ, зүбөөр хэрэглэнэгүй. Зарим предприятинуудта гол фонднууд муугаар ашаглагдана, ехэ продукци бүтээн гаргаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ асуудалда ёһотой анхарал хандуулагданагүй. Тиимэһээ энэ жэлдэ, мүн саашадаашье бэелүүлхэ зорилго, ажал хэрэг бүри ехэ болоно. Промышленна гол зүйлэй продукци бүтээн гаргаха даабаряа декабриин 28-да дүүргээд, түсэбһөө гадуур 6,5 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ гэжэ энэ жэлэймнай уялга соо хэлэгдэнэ. 18 мянган тонно шулуу нүүрһэ, 7 мянган кубометр модо, 25 мянган метр нарин сэмбэ болон олон тоото трикотаж хубсаһа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые жэлэй түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилхэ социалис уялгаяа хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула нилээд ехэ оролдолго, хүсэ шадал гаргаха хэрэгтэй.

Гадна Силикатна хирпиисын заводой түрүүшын ээлжээнэй, Улаан-Үдын макаронно заводой, Чивыркуйска загаһа үсхэбэрилгын заводой болон бусад барилгануудые түргэдхэхэ хэмжээ дары абаха шухала.

Табан жэлэй үнгэрһэн түрүүшын хахадай үрэ дүнгүүдыень зүбшэн хэлсэжэ зохихо тобшолол хэхэ, алдуу дутуунуудаа элирүүлжэ дары усадхаха эрилтэ коллектив бүхэнэй урда табигдана. Дутагдалнуудаа саг соонь элирүүлһэн, зүб тобшолол хэһэн, хүсэ шадалаа, арга боломжоёо зүбөөр хэрэглэһэн коллективүүд табан жэлэй түсэбые, абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ юм. Хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ гээшэ коллектив бүхэнэй, хүдэлмэришэн бүхэнэй нангин зорилго мүн.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДАЙ ПАРТИНУУД БОЛОН ПРАВИТЕЛЬСТВАНУУДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ УУЛЗАЛГА

Болгариин Арадай Республикын, Венгриин Арадай Республикын, Германиин Демократическа Республикын, Польшын Арадай Республикын, Совет Социалис Республикануудай Союзай партинууд болон правительствануудай хүтэлбэрилэгшэд байгша оной июлиин 14—15-да Варшавада уулзаа.

Энэ уулзалгада:

Болгариин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ—Тодор Живков, БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, секретарь—Станко Тодоров, БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, секретарь — Борис Велчев, БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо — Пенчо Кубадинский;

Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь — Янош Кадар, ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Венгриин Революционно хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын Түрүүлэгшэ Енек Фок;

Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ — Вальтер Ульбрихт, СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Вилли Штоф, СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, секретарь—Герман Аксен;

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь — Владислав Гомулка, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Мариан Спыхальский, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ — Юзеф Циранкевич, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, секретарь — Зенон Клишко;

Советскэ Союзай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь — Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ — Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ — А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Украинын КП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь — П. Е. Шелест, КПСС-эй ЦК-гай секретарь — К. Ф. Катушев гэгшэд хабаадаба.

Уулзалгада хабаадагшад бүгэдыень һонирхуулдаг асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн, тиигээд аха дүүгэй харилсаа холбоогоо улам бүри хүгжөөхэ, социалис байгуулалтаа бэхижүүлхэ, марксизм-ленинизмын ба пролетарска интернационализмын үндэһөөр нэгэдэл болон эмхидхэлээ батадхаха гэһэн дура хүсэлөө элирхэйлэн мэдүүлээ.

Уласхоорондын тон шухала асуудалнуудаар, Европодо эб зетэй, аюулгүй байдал хангалгын, дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй асуудалнуудаар һанал бодолнууд уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдээ. Илангаяа Вьетнамда ба Дүтын Зүүн зүгтэ империалис эээрхэг түримхэй ябуулгануудай хэгдэжэ үргэлжэлһөөр байһан мүнөө үедэ социалис оронуудай, империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй эмхидэл, нэгэдэлые батадхаха шухала тухай онсолон тэмдэглэгдээ. Зарим оронуудтахи социалис байгуулалтые һүйдхэн һандаргаха, социалис гүрэнүүдые нэгэдхэгшэ суртал бодолой, хани нүхэсэлэй холбоо һабагшануудые һуларуулха гэжэ оролдодог эээрхэг түримхэй империалис этэгээдүүдэй ябуулгын улам дэбэргэгдэжэ байһанда аха дүү оронуудай партинууд болон правительствануудай хүтэлбэрилэгшэд онсо анхарал хандуулба. Уулзалгада хабаадагшад өөһэдынгөө оронуудтахи байдал тухай, Чехословакидахи хэрэг ушарнуудай хүгжэлтэ тухай асуудалнууд тушаа информациие пролетарска интернационализмын хараа бодолтойгоор харилсан зүбшэлөөд, Чехословакиин Коммунис партиин Центральна Комитедтэ хамтын бэшэг эльгээбэ. Социалис оронуудай партинууд болон правительствануудай Варшавска уулзалга аха дүү ёһоной үнэн сэхэ, һаналаа бүрин нэгэдэлгын, хани барисаанай оршон байдалда үнгэрөө.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ САГ ҮРГЭЛЖЫН КОМИССИНУУДТА

РСФСР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай заседанинууд июлиин 15-да Москвада боложо, экономико болон соёл культура хүгжөөлгын шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ. Министерствынь предприятинуудай үйлэдбэриингөө түсэбүүдые дүүргэлгэ, мүнгэ зөөри нөөсэлэлгэ, бюджедтэ оруулалга тухай РСФСР-эй Мяханай, һүнэй промышленностиин министр С. Т. Барабашай элидхэлые РСФСР-эй Верховно Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин, хүдөө ажахын комиссиин хамтын заседани дээрэ депутадууд сонособо. Республикын арадай ажахын энэ һалбари үйлэдбэреэ үргэдхэхэ ехэ арга боломжонуудтай байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ тус һалбари түсэбһөө гадуур 229 миллион түхэригэй худалдагдаха продукци үйлэдбэрилэн гаргаа. Һайн жэшээнүүдэй хажуугаар, республикын мяха-һүнэй промышленностиие саашадань хүгжөөлгэдэ һаад ушаруулдаг зүйлнүүд тохёолдоһон байна гэжэ министр хэлэбэ. Олохон шухала предприятинуудые ашаглалгада оруулха хэрэг барилгашадай гэмээр хойшо татагдана. Зарим предприятинууд үйлэдбэриингөө фонднуудые үшөөл хангалтагүйгөөр хэрэглэнэ гэжэ нүхэр Барабаш тэмдэглэбэ.

Үгэ хэлэһэн депутадуудай зааһанай ёһоор, һү бүри ашагтай һайнаар хэрэглэхын тула министерствын абаһан хэмжээнүүд үрэ багатай байшоо. Улад зоной улам ехээр хэрэглэдэг болохо байгаа сэбэр һүөөр буйлуулһан зүйлнүүдые гаргаха түсэб дутуугаар дүүргэгдэһэн, харин түсэбөөр хараалагдаһанһаа ехэ тоһон үйлэдбэрилэгдэһэн байна. Энэ промышленность эрхим сортын продукци дүүрэн хэмжээн соонь үгэнэгүй. Имэ, мүн бусад шалтагаануудаар үнгэрэгшэ жэлдэ һүнэй промышленность ашаг олзо оруулха түсэбөө хүсэд дүүргээгүй.

Үйлэдбэриин фонднуудые үрэтэйгөөр хэрэглэлгэ улам һайжаруулагдаха, гээлтэ хоролто гаргадаг ябадал усадхаха шухала гэжэ РСФСР-эй Верховно Соведэй комиссиин тогтоол дотор энэ министерствэдэ һанамжалан дурадхагдаа. Үйлэдбэриин предприятинуудые бариха, ашаглалгада оруулха хэрэг түргэдхэхэ шухала байһанда онсо анхарал хандуулагдана. Ехээр хэрэглэгдэдэг продукци үйлэдбэрилэн гаргадаг предприятинуудые ашаглалгада оруулха асуудалда гол анхарал хандуулагдаха ёһотой болоно.

Дурсагдаһан комиссинууд һүнэй продуктнуудые худалдалгын хэрэг һайжаруулхын тула зохихо хэмжээ абахыень министерствэдэ, автономито республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, хизаарнуудай гүйсэдкомуудта, облгүйсэдкомуудта, Мосгорисполкомдо, Ленгорисполкомдо һанамжалан дурадхаба. Эдэ продуктнуудые эдеэ хоолой бүхы магазинуудта, тусхай палаткануудта, столовонуудта, ажалшадай зундаа амардаг газарнуудта үргэнөөр наймаалха, хүнүүдэй гэртэнь абаашажа үгэдэг болохо шухала байна.

Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинууд РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын совхозуудай зүгһөө үйлэдбэриингөө түсэбүүдые дүүргэлгэ, мүнгэ зөөри нөөсэлэлгэ ба бюджедтэ оруулалга тухай асуудалые мүн лэ хаража үзөө. Министрэй нэгэдэхи орлогшо В. К. Месяц элидхэл хэбэ.

РСФСР-эй 1967 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоон РСФСР-эй Верховно Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин заседани дээрэ соносогдоо, мүн 1968 оной бюджедэй түрүүшын хахад жэл соохи гүйсэдхэлэй даб дээрэхи дүн харагдаа. Энэ асуудалаар РСФСР-эй финансын министрэй нэгэдэхи орлогшо В. П. Сосновский элидхэл хэбэ.

Түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин, хүдөө ажахын комиссиин хүдэлмэридэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. А. Дьяков хабаадаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй промышленностиин, транспортын ба холбооной саг үргэлжын комисси олониитын хэрэглэдэг эд товар бүри ехээр бүтээн гаргаха тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй арадай гэгээрэлэй, соёл культурын ба спортын комисси Россин Федерациин хүн зониие киногоор хангалга һайжаруулха хэмжээнүүд тухай, «РСФСР-эй дээдэ һургуулинуудай студентнэрэй дунда бэелүүлэгдэхэ элүүржүүлгын хэмжээ ябуулганууд тухай» тус комиссиин 1967 оной июлиин 1-нэй тогтоолой ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай асуудалнуудые хаража үзөө.

Городой, хүдөөгэй зондо кино харуулха хэрэгые улам үргэдхэн һайжаруулхын тула, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ киногой дүүргэдэг үүргые бүри ехэ болгохын тула республика дотор һүүлэй жэлнүүдтэ горитой хүдэлмэри ябуулагдаа гэжэ заседанида хабаадагшад тэмдэглэбэ. Кино харуулдаг түхеэрэлгэнүүд олон болоһон, мүн тэдэнэй техническэ зэбсэглэл һайжарһан байна. Совет киногой түйлалтануудые тайлбарилан ойлгуулалга бүхы областьнууд, хизаарнууд, автономито республиканууд дотор һайжаруулагдаа. Энэ хэрэгтэ фестивальнууд, фильмүүдые тусхайлан харуулалга, республикын ехэ ехэ кинотеатрнуудта совет киногой мэдээжэ зохёолнуудые харуулалга туһа хүргөө.

Гэхэ зуура, улад зоной дунда суртал бодолой-политическэ, соёлой хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ киноискусствын туһалха угаа ехэ арга боломжо үшөөл хүсэд хэрэглэгдэнэгүй, түсэб дүүргэхын хойноһоо намнаад, удхын ба уран найруулгын талаар бирагүй фильмүүдые харуулдаг ушар заримдаа үзэгдэнэ. Научно-популярна, документальна кинолентэнүүдэй баян фонд зарим газарта хүсэд һайнаар хэрэглэгдэнэгүй, үхибүүдтэ кино харуулалгын талаар дутуу дунданууд гарана, материально-техническэ баазаяа һайжаруулха шухала хэмжээнүүд абтанагүй гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ.

Хүн зондо кино харуулалгын хэрэгые саашадань һайжаруулха, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ киногой дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ зорилгоор РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Кинематографиин комитедтэ, автономито республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, хизаарнууд болон областьнуудай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомуудта, мүн бусад эмхинүүдтэ зорюулһан тодорхой һанамжа дурадхалнуудые баталан абаба.

РСФСР-эй Верховно Соведэй хүдөө ажахын комисси Белгородско облисполкомой түрүүлэгшэ М. Д. Хитровой элидхэлые зүбшэн хэлсээ. Нүхэр Хитров колхозно, совхозно үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлтэй болгохын тула хэгдэжэ байгаа хүдэлмэриингөө дүй дүршэлые хубаалдаба.

Үнгэрэгшэ жэл Белгородско областиин колхозууд, совхозуудта үгтэһэн, удаан болзортой урьһа зээлиин 80 гаран процентнь, мүн лимидтэй материалнуудай эхэнхи хубинь тусхай мэргэжэлтэ ажахынуудтахи мал ажалай барилгада зорюулагдаһан байна. Барилгын эмхинүүдтэ материально-техническэ бааза бии болгохын тула область дотор ехэ юумэн хэгдээ, тиигэһэнэй үндэһөөр үйлэдбэриин барилгануудые түргөөр бүтээхэ аргатай болоо гэжэ комиссиин гэшүүд тэмдэглэбэ.

Гэхэ зуура, ажахынуудые тусхай мэргэжэлтэй болгохо хэрэгтэ хэдэ хэдэн дутуу дунданууд тохёолдоһые комисси тэмдэглээ. Тэдэ дутагдалнуудые зайсуулха зорилготой тогтоол баталан абтаба.

Россин Федерациин коммунальна ажахын 100 гаран предприятинууд түсэблэлгын ба экономическа урмашуулгын шэнэ гуримаар хахад жэлэй туршада хүдэлмэрилжэ байна. Эдэнэй түрүүшын дүй дүршэлдэ РСФСР-эй Верховно Соведэй коммунальна ажахын комиссиин заседани зорюулагдаа. Республикын коммунальна ажахын министрэй орлогшо П. П. Хориков элидхэл хэбэ.

РСФСР-эй Госпланай гэр байра барилгын, городой ажахын таһагай начальник В. Н. Ахутин, РСФСР-эй финансын министрэй орлогшо П. А. Оськин гэгшэд комиссиин заседани дээрэ мэдээсэлнүүдые хээ.

СССР-эй Оборонын министр А. А. Гречко Алжир ошохоёо мордобо

СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко Алжир ошохоёо июлиин 15-да Москваһаа мордоо. А. А. Гречко Алжирай Арадай-Демократическа Республикын Революционно Соведэй Түрүүлэгшэ, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Национальна оборонын министр Хуари Бумедьенэй уряалаар Алжир ошобо.

(ТАСС).

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР НҮХЭР М. Г. СИНЯВИНИИЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, эдеэ хоолой промышленностьда олон жэлдэ һайнаар ажаллаһанайнь түлөө Загарайн аймагай Үнэгэтэйн үрэ жэмсэй ба овощой заводой директор Михаил Григорьевич Синявиниие Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной июлиин 16.

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР С. У. ЗАХАРЧЕНКЫЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, республикынгаа советскэ, ажахын органуудта олон жэлдэ һайнаар ажаллаһанайнь түлөө Кабанскын аймагай Каменскын хилээмэнэй № 5 заводой директор Сергей Ульянович Захарченкые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной июлиин 16.

Улаан-Үдын «Электромашина» заводой электромеханическа цех соо эршэтэ ажал бусалжа, хүдэлмэришэн бүхэн габшагайгаар хүдэлнэ. Электромоторнуудай статорнуудые тусхай утаһаар орёодог Валентина Курбатьева мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Зураг дээрэ В. С. Курбатьева.
П. БУРМАКИНАЙ фото.

УРАГШАТАЙГААР

Үбэлэй янгинама хүйтэнэй үедэ абтаһан хурьгад мүнөө болоходо түлгын шэнээн боложо эхэһээ һалгаагданхай. Тэбхэр жэл соо нарин нягтаар ургуулһан «сагаан алтаншье» хуряагдажа дүүрэнхэй. Эгээл энэ үедэ Ноёхон нютагай хонишод бүхэли жэл соо хэһэн ажалайнгаа дүнгүүдые гаргана. Эндэхи XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишодой дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ нооһо абалгаар Дашинима Романов түрүү һуури эзэлээ. Зуун эхэ хонин бүриһөө 85 хурьга абажа, эхэһээнь таһалха үе болотор хурьган бүхэнэй шэгнүүр дунда зэргээр 25 килограммда хүргэһэн байна. 583 эхэ хони харууһалдаг Романовай отарын хонидой нооһон колхоз соогоо һайн байжа, толгой бүриин 3 килограмм 400 грамм болоо. Үнгэрэгшэ жэлээ амжалтатайгаар дүүргэһэн энэ хонишон түсэбһөө гадуур 368 килограмм нарин нооһо гүрэндэ тушааба.

С. БИЛИКТУЕВ.
Сэлэнгэ.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭГДЭНЭ

Бэшүүрэй аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой 4-дэхи бригадада витаминна тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри эхилэнхэй. Колхоз мүнөө жэл түсэбэй ёһоор 500 центнерэй оронда 450 центнер бэлэдхээд байна.

Модоной набшаһата мүшэр бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ Ленинскэ дунда һургуулиин һурагшад эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Илангаяа тус һургуулиин 10-дахи класс энэ жэлдэ дүүргэһэн басагад һайнаар хүдэлнэ. Жэшээнь, Надя Перелыгина, Валя Авдеева, Зина Оленникова болон бусад онсо шалтараа.

В. БОРИСОВ.

Нооһо хайшалалгын шанар шалгахада

УДААНШЬЕ, ШАНАРЫНЬШЬЕ МУУ

Эгээл мүнөө үедэ хонидой нооһо хаһа сагтань, һайн шанартайгаар хайшалжа абаха гээшэ шухала, экономическа талаараашье хэды ехэ удха шанартай байһаниие дахин дабтажа хэлэһэнэй хэрэггүй гэжэ һанагдана. Энэмнай хүдөөгэй хүн бүхэндэ ойлгосотой.

Теэд хонин һүрэг элэнтой Зэдын аймагай зарим ажахынууд хонидойнгоо нооһо эмхитэй һайнаар, эрхим шанартайгаар хайшалжа абахын түлөө бодотоор оролдоно гэхын аргагүй. «Октябрьский» совхозой Дэрээстэй тосхондо эмхидхэгдэһэн пунктда үдэр бүри 30 оньһон хайшын оройдоол 15—16-ниинь лэ хүдэлгэгдэнэ. Юуб гэхэдэ, дүршэлтэй хайшалагшад дутана. Манай тэндэ ябахада, пунктын начальник нүхэр Норбоев хони хайшалха хүнүүдые бэдэржэ тосхон ошоһон, үгы байба. Эндэ хүдэлжэ байһан арбаад хүнүүдэй оньһон хайшануудайнь шүдэнүүд дээгүүр хурга зузаан даг, хирэ харагдана. Тэрэнһээ боложо хайшануудынь ёһоор хүдэлнэгүй, хонидой нооһо зулгаана, хэршэнэ. Хайшалагшадташье, хайшалуулжа байһан хонидтошье ехэл зоболонтой хаш. Тиигээдшье нооһон тон муугаар хайшалагдана, шанарынь доошоо ороно.

— Эдэ хайшануудаа мылэтэй, содотой уһанда юундэ угаанагүйбта?—гэжэ асуухада, тэдэнэр нигэжэ хэлэнэ:

— Юун содотой халуун уһанһаа байха, хүйтэншье уһан үгы.

Томодхогдоһон пунктда хонидые хайшалхада алишье талаараа ашагтай гэжэ түрүү дүй дүршэл харуулна. Тиин гэһээ «Октябрьский» совхозой нэгэ тосхондо хайшалалгын хоёр пункт эмхидхээд байна. Нэгэ пунктын байра соонь бороогой һүүлдэ үбдэгсөө шабар шабха болошонхой. Гадна хоёр пункт байлгабал, тэндэ нооһо илгаха, хайшануудые заһаха, хурсадхаха хүнүүдые нэмэжэ табиха баатай болоно. Олонхи хайшануудайнь зарим хүдэлгэдэнэгүй. Нэгэ отарын хонидые 3—4 үдэр хайшалаабди гэжэ зобоно, хооһоор хаана.

— Минии отарын хонидые аяар 6 үдэр соо хайшалаа,—гэжэ хонишон В. А. Перевалов хэлэнэ.

Нооһон һалан муугаар абтана, гээлтэ хоролтодо оруулагдана. Зарим хүнүүд хайшалжа абаһан үргэлжэ нооһоёо газарта хаяжа, шоройшохой болгоно. Хара, сагаан нооһоншье нэгэ газарта обоологдоно, хулхуулна. Тэрэнһээ боложо, шанарынь доошоо ороно ха юм.

Эндэхи «Коммунизм» колхоздошье баһал имэрхүү дутагдал үзэгдэнэ. Ажахын хоёрдохи отделениин пунктда нооһоёо илгадаг газарынь уйтан аад, тэндэнь нооһон ехээр сугларшана, зүбөөр классировко хэхэ аргагүй болоно.

Үшөө ямар дутагдал үзэгдэнэб гэхэдэ, хайшалалгын пунктнуудта хонидой һүүл, хүлэй хажуугаархи бутархай, шорой шохойтой нооһон газарһаар хаягдашанхай хэбтэнэ, шоройтой суг хамагдажа хаягдана. Тэдэниие суглуулжа, хатаажа, сэбэрлэжэ абахын тула хэншье һаналаа табинагүй. Үнэндөө тэрэмнай баһал горитой мүнгэнэй зөөри ха юм.

Гэхэтэй хамта эндэхи зарим ажахынуудай, илангаяа түрүү хонишод, хайшалагшадай дүй дүршэл дээрэһээ харахада, Зэдын аймагай колхоз, совхозууд хонидойнгоо нооһо хаһа сагтань түргэнөөр, һайн шанартайгаар хайшалжа абаха дүүрэн аргатай. Хонин бүриһөө ехэшье нооһо абаха байна. Жэшээлхэдэ, Борьёогой совхозой хонишон В. Базаровай отарын 1011 толгой хонидһоо хамта 42,2 центнер гэхэ гү, али хонин бүриһөө 4 килограмм нооһон абтаа.

Борьёогой совхоздо нооһо хайшалалгын тусхай оньһожоруулагдаһан пункт эмхидхэгдэнхэй. Эндэ 48 оньһон машина, нооһо зөөдэг ленточнэ транспортёр тодхогдонхой. Мүн нооһо шэгнэхэ, багсалан дараха түхеэрэлгэнүүд бии. Тус пунктда бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг хайшалагшадшье олон. Жэшээнь, бэрхэ хайшашад Техтарбек, Даулетов, Борьёогой дунда һургуулиин һурагшад Георгий Ишеев, Геннадий Клочихин, Виктор Выборов гэгшэд үдэртөө 90 килограмм хайшалхын оронд 180—160 килограмм нооһо абана.

Г. СУББОТИН.

КПСС-эй РАЙКОМЬОО МЭДЭЭ СЭНЭ

АГИТАТОРНУУД ҮБЬЭШЭДТЭ ОШОНО

Калининай нэрэмжэтэ колхозой отделенинүүдтэ тэжээл бэлэдхэлгэ эмхитэйгээр захалба. Июлиин 8-hаа хойшо Сэлэнгын нуга, тохойнуудаар, олтирог аралнуудаар мотоорой дүнгинөөн, морин косилкын таршаганаан таhархаяа болёо. Түрүүшын зуугаад гектар сабшалангай ногоон унагаагдажа, түрүүшын hуринууд бодожо эхилбэ.

Үбhэ хуряалгын түлэг эхилhэнтэй дашарамдуулан, колхозой партийна организаци үбhэшэдэй звено бүхэндэ агитаторнуудые томилбо. Агитаторнууд И. Колмаков, Г. Казанцева, А. Андреев, П. Власова, А Сычкова болон бусад үбhэ хуряалгын түрүүшын удэрhөө эхилжэ колхозниигуудай дунда хөөрэлдөө хэжэ захалба. Тэдэнэр орон дотор, гадаадын гүрэнүүдтэ боложо байhан hонин тухай ходо мэдээсэжэ байдаг.

ЛЕКЦИ ОЛООР УНШАГДАХА

Аймагай хүтэлбэрилхы эмхи зургаануудай коллективэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда hарадаа заатагүй нэгэ-хоёр дахин лекци уншадаг болохо гэhэн тогтоол КПСС-эй райкомой бюро баталан абаба. Уншагдаха лекцинүүдэй гол темэнүүдынь уласхоорондын байдалда, орон доторой политическэ, ажахын соёл культурын байдалда зорюулагдаhан байха ёhотой.

Мүнөө үе сагтахи социализм ба капитализмын хоорондохи үзэл сурталай зүрилдөөнүүд тухай лекци КПСС-эй райкомой пропагандист В. Н. Батурина анха түрүүлэн уншаба. Энэ лекцидэ партиин райкомой, аймагай Совет эй гүйсэдкомой, үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэрилэгшэд хабаадаба.

ЗАЛУУ КОММУНИСТНАРАЙ hУРАЛСАЛ

Партиин райкомой дэргэдэхи залуу коммунистнарай hургуулиин ээлжээтэ хэшээл hая болобо. Энэ hуралсалда 75 хүн хабаадаа. «Коммунист ба партийна эхин организаци» гэhэн элидхэл КПСС-эй райкомой секретарь П. И. Бутковский түрүүлэн хэбэ. Партиин райкомой инструктор В. Ш. Данилов «Партийна суглаан—коммунистнарые хүмүүжүүлхэ hургуули» гэhэн асуудалаар дэлгэрэнгы мэдээсэл хэhэн байна. Партийна организацинуудай ябуулдаг соёл сурталай хүдэлмэриин гол зорилгонууд тухай райкомой пропаганда ба агитациин таhагые даагша Ю. И. Лузан элидхэбэ.

Урданай коммунист, тусхайта пенсионер И. Г. Малковай хэлэhэн үгые залуу коммунистнар анхаралтайгаар шагнаhан байна. Удаань hурагшад өөhэд хоорондоо нүхэдэй ёhоор хөөрэлдэжэ, hанал бодолоо хубаалдаhан, ажабайдал, ниитынгээ хүдэлмэриин дүй дүршэлөөр андалдаба.

А. НАГАСЛАЕВ.
Улаан-Үдын аймаг.

ШУХАЛА АСУУДАЛ ХЭЛСЭГДЭБЭ

Түнхэнэй аймагай түб болохо Хэрэн тосхондо партиин райкомой ээлжээтэ пленум зарлагдаба. Райкомой гэшүүд «Партиин XXIII съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон партийна организацинуудай ябуулдаг эмхидхэлэй-политическэ хүдэлмэриин шанарые улам саашань hайжаруулха тухай» райкомой секретарь нүхэр И. И. Крючковой хэhэн элидхэлые зүбшэн хэлсээ.

Районо 39-дэхи партийна конференциин шиидхэбэринүүдые ба конференциин делегадуудай хэhэн шүүмжэлхы ажаглалтануудые хэр зэргэ бэелүүлжэ байhан тухай мэдээсэл партиин райкомой таhагые даагша нүхэр И. Л. Полхонов пленум дээрэ хэбэ.

Элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэнэй болоходо бултанhаа түрүүн трибунада гараhан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь нүхэр Шагланов КПСС-эй райком партийна организацинуудай секретарьнарай hуралсалые хүсэд анхарнагүй гэжэ тэмдэглэбэ. Тэрэниие дэмжэhэн Саянай совхозой парткомой секретарь нүхэр Шенхоров залуушуулые партиин гэшүүндэ абаха асуудал тушаа hанал бодолоо хэлэбэ. Аймагай Советэй гүйсэдкомой милициин таhагай начальник нүхэр Рябцев залуушуулые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэридэ бии байгаа дутуу дундануud тушаа тобшоор тогтоо.

И. ИОСИФОВ.

ГАЗАР—

манай баялиг

АШАГ ҮРЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР ХЭРЭГЛЭХЭ

ГАЗАР ТАРЯАЛАНГАЙ ажал — хүдөө ажахын үйлэдбэриин үндэhэ hууринь гэжэ тон зүб тоологдодог. Тиимэhээ тэрэниие ашаг үрэ ехэтэй болгохо, газарай гектар бүхэниие зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ мүнөө үеын эгээн шухала зорилго болоно.

Хайшан гээд, ямар аргаар энэ туйлагдаха болоноб? Эгээн түрүүн тарялангай газар зүбөөр хубаарилжа, тэндээ гаргаша багатайгаар эгээн ехэ ургаса, эгээн ехэ эдеэ хоолой зүйл үгэхөөр ургамалнуудые шэлэжэ тариха эрилтэтэй. Мүн тэндээ зохид севооборот баримталха, үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэхэ, ажал ехэтэй хүдэлмэриие оньhожоруулжа дүүргэхэ шухала.

Адууhа мал үсхэбэрилхэ гол шэглэлтэй манай республикын эрхэ байдалда газар таряалангаа зүбөөр, энэ гол шэглэлдэ, байгаалиингаа уларилда зохихоор, эрдэм наукада түшэглэн эрхилхэ ушартай. Илангаяа хура бороо бага ородог, ган гасуурта дайрагдадаг илгаае анхаралдаа абангүй гарахын аргагүй.

Зүгөөр hүүлэй үе болотор энэ зональна илгаа анхарагдадаггүй, нэгэл гуримшаhан, хаа хаанагүй хэрэглэгдэдэг агротехникэ баримталагдадаг, севооборотнууд ямаршье үндэhэ баримтагүйгөөр хубилгагдадаг, энэ тэрэ ургамал ургуулхадаа нютагай байгаалиин илгаа харагдадаггүй байhаниинь элитэ.

Теэд таряалангаа зүбөөр ашаглахын тула газарай хүрьhэн, сагай уларил hайса шэнжэлэгдэжэ, агротехническэ болон эмхидхэлэй-экономическа хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ, газарайнгаа хүрьhые сагүргэлжэ үрэжэлтэй болгохын хойноhоо оролдохо, жэлhээ жэлдэ ургасыень дээшэлүүлжэ, гаргашыень хороохо болоно.

Республика дотороо абажа үзэхэдэ, газарай хүрьhэн, сагай уларил болон байгаалиин бусад байдал аймаг, нютаг бүхэндэ илгаатай. Тиимэhээ тэрэниие анхаралда абажа, газар таряалан эрхилхэ зохид гурим тодорхойлхо гээшэ агрономуудай болон бусад мэргэжэлтэдэй арюун уялга мүн.

ТЭРЭШЭЛЭН Байгалай зүүн талын газар дайда hалхи, уhанhаа гэмтэжэ, ехээр hандардаг муутай. Хүсэд бэшэ мэдээнэй ёhоор, республикын колхоз, совхозуудай элдэдэг тарялангай 20 процентнь элдэб янзаар нигэжэ гэмтэдэг байха юм. 71 мянга гаран гектар таряалан бүри ехээр гэмтэдэг байшоо.

Энэ юун дээрэhээ болоноб гэхэдэ, нэн түрүүн таряалангаа зүбөөр ашаглажа шадаагүй, зөөлэн, хүнгэн хүрьhэтэй газарай ямаршье гуримгүйгөөр хахалагдадаг байhанhаа дулдыдана. Хүнгэн хүрьhэтэй газарые шаблаатай плугаар хахалжархихада тэрэнь улам муудадаг байна.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай эрдэмтэдэй шэнжэлээд үзэхэдэ, hүүлэй 50—60 жэлэй туршада газарай хүрьhэнэй гэмтэлгэ 4—5 дахин ехэ болоо. Илангаяа Хяагтын, Хориин, Улаан-Үдын, Баргажанай аймагуудта бүри аюултай болошоо. Эдэ аймагуудта урасхал элhэн үрэжэл hайнтай нилээд ехэ таряалан, сабшалан, бэлшээри эзэлээд байна. Тиигэжэ хүдөө ажахын үйлэдбэридэ туйлай ехэ хохидол ушаруулна.

Жэшээнь, ганцахан Хяагтын аймагта 52 мянга гаран гектар тарялангай хүрьhэн hалхинhаа муудана. Тэрэ тоодо 21 мянган гектарай хүрьhэн бүри ехээр hандарна. Иимэ ушар аймагай бүхы ажахынуудта үзэгдэнэ. Эндэхи Пограничнэ, Хяагтын совхозуудта 24 мянган гектар тарялангайнь 20 мянган гектарынь нигэжэ муудана гээшэ.

Хяагтын совхоздо, Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхоздо энээнhээ боложо нилээд ехэ газарынь элдүүриhээ хаягдана, ороохо таряанай, бусад ургамалнуудай тарилга дарагдадаг гү, али үндэhэеэ гаратар үлеэгдэшэдэг байха юм. Гансахан энэ шалтагаанhаа боложо жэл бүри гектарай 2—3 центнер ороohон алдагдана.

Эрдэмтэдэй ажаглаад үзэхэдэ, республикымнай урда ба дунда талын ажахынуудта апрель—май hарын шанга hалхинда (секундын 17—20 метр хүсэтэй) зарим газарта намарай паарай хүрьhэн 2—3 сантиметр хүрэтэр дээрэhээ абташадаг байха юм. Эдэ баримтануудhаа харахада газарай хүрьhэ хамгаалха хүдэлмэриие гэдэргэ татахада хэды ехэ хохидолтой байhаниинь элиржэ үгэнэ.

Мүнөө үедэ hалхи, уhанhаа газарай хүрьhэнэй гэмтэхэ ябадалтай тэмсэхэ зарим хэмжээнүүд республика доторнай бэелүүлэгдэжэ байнхай. Байгалай үмэнэхи эрхэ байдалда газарай хүрьhэнэй гэмтэхэ ябадалтай тэмсэхэ аргануудые шэнжэлхын тула Ороohоной ажахын эрдэм шэнжэлэлгын бүхэсоюзна институт Сэлэнгын совхоздо туршалгын хүдэлмэри хэжэ байна. Энэ совхозой 900 гектар дээрэ ургамалнуудые hужаагтуулан тариха севооборот баримталагдана. Хүнгэн хүрьhэтэй газар шаблаагүй плугаар элдүүрилэгдэнэ, поли хамгаалха модон hуулгагдана. Мүн иимэрхүү туршалганууд республикын бусад ажахынуудта хэгдэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай 1966 оной майн Пленумэй тогтоолые бэелүүлэн, республикымнай колхоз, совхозуудта газарай хүрьhэ хамгаалха талаар энэ табан жэлэй туршада нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагданхай. Энэ табан жэлэй дүүрэтэр гэхэ гү, али 1970 он хүрэтэр бүхыдөө 78 мянган гектарта ургамалнууд hужаагтуулан таригдаха, шаблаагүй плугууд тэндэ хэрэглэгдэхэ байна. Хүрьhэнэй ехээр гэмтэhэн 23 мянган гектарта ногооной үрэhэн таригдажа, тэрэниие нуга сабшалан болгохоор түсэблэнхэй. 96 мянган гектар таряалан шаблаагүй плугаар элдүүрилэгдээд, хүрьhэ хамгаалха севооборот баримталагдаха. 7,2 мянган гектар элhэн, жалга жаама дээрэ модон, ургамалнууд таригдаха юм. Хамта дээрээ 5200 гектарта поли хамгаалха hужаан модод hуулгагдаха болоно. Газарай хүрьhэ хамгаалха гидротехническэ барилгануудые бүтээхын тула табан жэлэй туршада 1.400 мянган түхэриг гаргашалагдахаар hомологдонхой.

СЕВООБОРОТ гээшэ газар таряалангай ажалые научна гуримаар эрхилхэ шухала хубинь болоно. Манай республикада севооборот нэбтэрүүлхэ hэдэлгэнүүд оло дахин хэгдэhэн байна. 1966 онhоо урда тээ 7—10 политой, олон жэлэй ногоо тариха, сэбэр паартай севооборот зохёогдожо, тэрэниие баримталхаар оролдогдоо hэн. Теэд бодото дээрээ нэгэшье ажахыда тэрэ севооборот сүм баримталдаг бологдоогүй. Олонхи ушарта ургамалнууд ямаршье гуримгүйгөөр таригдадаг, ороohо таряанай нэгэл таригдаhан газартаа олон удаа хаягдадаг байhаниинь мэдээжэ.

Харин КПСС-эй ЦК-гай 1965 оной мартын Пленумэй удаа гүрэндэ худалдаха, тушааха гуримай хубилгагдахада, нютагай эрхэ байдалда таряанай баян ургаса үгэхөөр ургамалнуудые тариха аргатай болоhон.

Республикымнай олонхи ажахынууд мүнөө урдынхидаал адлирхуу гурбан политой севооборотой гурим баримтална. Жэшээнь, түрүүшын жэлдэ паар бэлдээд, удаань хоёр жэл гарян хаяжа, hүүлээрнь тэрэнээ паар болгоод, дахин хоёр жэл ороohо таряа тарина. Яахадаа иимэ болоноб гэхэдэ, манай эндэ пропашной ургамалнууд севооборотдо оруулагдангүй, нэгэл тариhан газартаа hуулгагдана. Энээгээрээ манай Байгал шадарай газар таряалангай ажал илгарна бшуу.

Тиигэбэшье саашадаа севооборотдо жукуруза, хартаабха, корнеплодуудые оруулдаг болохо арга бэдэрхэ саг ерээ.

Олохон ажахынууд 4—5 политой севооборот зохёонхой. Жэшээнь, түрүүшын жэл паар элдүүрилээд, хойто хоёр жэлынь тэндээ таряа тарижа, удаань зеленко хаяжархина. Үгышье hаа, эхин жэлдэ газараа паар болгоод, hүүлээрнь тэндээ 2 жэл ороohото ургамалнуудые таряад, удаань горох ургуулаад, тэрэ ээлжээгээ дахин захална.

Иимэ 4—5 политой севооборотдо паар 20—25 процентыень эзэлнэ. Зүгөөр хура бороотой жэл байгаа hаа, паарай газар хороогдожо, тэндэ тэжээлэй ургамалнууд таригдана.

Зүб севооборот зохёон баримталхын тула ажахы бүхэн үйлэдбэреэ хүгжөөхэ холын хараата түсэбтэй байха болоно. Тэндэ байгаалиин, экономическа болон бусад илгаанууд хараада абтаха ушартай. Энэ талаар Мухар-Шэбэрэй «Коммунизм» колхозhоо жэшээ абамаар байна. Энэ ороohо таряа ургуулха 5 янзын севооборот хэрэглэгдэдэг юм. 2084 гектарта зургаан политой, 1552 гектарта 7 политой, 920 гектарта 4 политой, 1230 гектарта 7 политой, 1427 гектарта 6 политой севооборот хэрэглэнэ.

Севооборот баримталхадаа эдэнэр газараа hайнаар элдүүрилээд, үтэгжүүлгэнүүдые хэрэглээд, hайн үрэhөөр тарилга хээд, ургамалай дайсалтай тэмсэжэ, жэл бүри баян ургаса абадаг байха юм. Севооборот доторынь ороohо таряан 47,7 процент, тэжээлэй ургамалнууд, зеленко 35,5 процент, хартаабха 1,8 процент, паар 15 процент эзэлдэг байна. Иимэ севооборотнуудые ган гасуурта дайрагдадаггүй аймагуудта баримталжа болохо байна.

ЭРДЭМ ШЭНЖЭЛЭЛГЫН зургаануудай, мүн таряашадай олон жэлэй дүй дүршэл дээрэhээ харахада, шэнииcын баян ургаса сэбэр паар дээрэ тарихадаа абтадаг байха ю... Паар дээрэhээ абтаhан шэнииcэ hа... шанартай байжа үрэhэндэ хаагда...

Буряадай хүдөө ажахын турша... тын станциин шэнжэлhэнэй ёhо... сэбэр паар дээрэ таригдаhан шэнии... сын гектар бүриhөө бусад ургам... нуудай хойно таригдаашаhаа 1,5... 10,1 центнер ехэ ургаса абта... бшуу.

Сэбэр паарай али тухай ехэ а... туhатай байhыень гандангы уларил... тай Хориин аймагай совхозуу... байдал тээрэhээ гэршэлхээр. 1965... 1966 онуудай ган гасуур жэлнүү... паар дээрэ таригдаhан шэнииcэ а... 2—2,2 дахин ехэ ургаса үгэhэн б... ха юм. 1966 ондо зарим hайн... бэлдэгдэhэн паар дээрэhээ гектар... 15—22 центнер хүрэтэр таряа... ургаса абтадаг байгаа.

Энээн дээрэhээ харахада,ганда... уларилтай аймагуудта хахалагда... газарай 25—30 процентыень ... болгоходо зохид гэжэ шэнжэлэг... Зүгөөр жэлдэ 320—400 мм. ... ородог газарта ээлэгдэмэл паар ... рэглэхэдэ ашаг үрэ ехэтэй бай... ниинь элитэ. Кабанскын айма... наар хахалхын орондо горох тари... абадаг. Энэ бүхыдөө 2 мянгаад г... тарта горох ургуулагдана. Айма... түрүү бригаданууд гектар бүри... 23 центнерhээ дээшэ горохой ург... хуряадаг дүршэлтэй. Мүн энэ ... ник ногоо ехээр тарина. Горох, ... ник тариhан газарта шэнииcэ h... наар ургадаг гэжэ элирээ. Т... эдэ арга боломжонууд хура бороо ... бэгээр ородог Түнхэнэй, Захаами... Бэшүүрэй болон бусад зарим ай... гуудта хэрэглэгдэнэгүй. Хэрбээ ... болохо газар дээрэ эдэ ургамал... дые ехээр тарижа, hайнаар ургу... жа шадаа hаа, ниитын адууhа ма... шэмэтэй hайн тэжээлээр ханга... арга олдохо байна бшуу.

Ц. ГАЛСАНОВ,
Буряадай хүдөө ажахы... туршалгын станциин научн... хүдэлмэрилэгшэ.

ГЭЭГДЭЛЬЭЭ ГАРАҺАН ЗАВОДТО

hүүлэй хэдэн жэлэй туршада хэдэн шэнэ зүйлэй продукци бүтээжэ эхилhэн завод хүл дээрээ бодожо байна. Юундэ иигэжэ хэлэнэбиш гэхэдэ, завод промышленностиин нэгэ hалбариhаа нүгөөдын мэдэлдэ үгтэжэ, үйлэдбэреэ шэнэдхэн хубилгажа, ямар продукци бүтээхэ тухайгаа hайн мэдээгүй байгаа. Бэрхэшээлтэй иимэ байдалда ороhон завод түсэбөө дүүргэнгүй, хэдэн жэл соо гээгдэжэ ябаа.

Эмхи гуримгүй байдалынь мүнөө зайсуулагдаа. Ямар продукци бүтээхэ тухай даабари үгтөө, тодорхой түсэбтэй болоо. Заводой коллектив үйлэдбэриингээ түсэб заатагүй дүүргэхын түлөө хүсэ шадалаа элсүүлжэ байна.

Заводой хашаа соо эмхи гуримтай, арюун сэбэр. Ногоо набшаар бүрхөөгдэhэн залуу уляангир модод оршон тойрон байдалые гоёон шэмэглэнэ. Тэдэнэй дундуур гараhан харгы хирпиисээр хушагданхай. Шэнэ продукциин нэгэн — полевой вагонууд шэнэ шэрээр ялалзана.

Хүдэлмэришэд май hара соо бүри эршэмтэй шангаар ажаллажа гараа hэн. Үйлэдбэриингээ түсэбые холо үлүүлэн дүүргээ. Таряашад, малшадай зунай сагта ажаhууха полевой вагонуудые хэхэ даабари болзорhоо урид дүүргэгдэбэ. Түсэбэй ёhоор 45 вагон хэхын орондо 50 вагон хэгдээ. Мүн модон рамануудые бүтээдэг хүдэлмэришэд ажалдаа hайн үрэ дүн туйлажа, даабариhаа гадуур табан рама бүтээhэн байна.

Цехүүд соо олон станогууд жэрылдэнэ. Хайшаашье харахада — залуушуул. Тэдэнэр эдэбхи үүсхэлтэйгээр, залуугай охи бадаруулан ажаллана. Тэдэнэй ажаллажа байhые харахада урмашамаар, омогорхомоор. Заводой комсомол, залуушуул ажаллахадаа, амархадаашье бусадта жэшээ харуулан, түрүү зэргэдэ ябана.

Механическа цехэй залуу үрэмдэгшэд Хабитуева, Губкин абаhан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэнэ. Токарь Ералский, Коротков, Кулаков голодоhогүйтөөр продукци бүтээдэг болоhоор үнинэй.

— Манай халаан коммунис ажалай халаанай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэнэ. Тиимэhээ хүдэлмэришэднай уялга харюусалгаяа мэдэрэн, абаhан уялгануудаа дүүргэхээр бэлэн,—гэжэ халаанай мастер В. М. Волосатов хөөрэнэ. Энэ халаан нүхэр Пабоковой даадаг халаантай мүрысэжэ, нүхэдөө ахин гараха зорилго урдаа табинхай.

Станок нэгэ жэгдээр хүүенэ. Тэрэнэй хажууда залуу басаган сүлөөгүйхэн ажаллана. Ажалдаа дадаhан, оншыень олоhон хүдэлмэришэн гэжэ ойлгохоор. Тоня Жанцанова үйлэдбэриин түрүүшүүлэй нэгэн. 1962 ондо тэрэ заводто ажаллажа эхилээ. Үдэрынь ажаллаад, үдэшэндөө hурадаг байгаа. Токариин дүй дүршэл шудалхын хажуугаар дунда hургуули дүүргэhэн тухай болбосоролой аттестат абажа шадаа.

— Би авиационно техникумдэ заочноор hураха хүсэлэнтэйб. Токариин мэргэжэлдэ дуратайб,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Тоня эрхим hайнаар ажаллана, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлнэ, ниигын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Комсомолой комитедэй гэшүүн байhан тулада залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаг. Комсомолой областной конференци залуу хүдэлмэришэниие обкомой гэшүүн болгон hунгаhан юм.

— Заводто hая ерээд байхадаа дүй дүршэлтэй токарьнуудта атаархажа ажаллахыень харагшi hэм. Би хэзээ иимэ бэрхэ токарь болохобиб, шадални хүрэхэ гү... жэ бодогшо hэм,—гээд Тоня хө... рэнэ.

Мүнөө Тоня Жанцанова дүй... дүршэлтэй, коллектив соогоо н... дээжэ болоhон хүдэлмэришэн. Т... рэ өөрынгөө мэргэжэлдэ залуу н... хэдөө hуртана, дүй дүршэлээ за... жуулан үгэнэ. Тоня даабар... үдэр бүхэндэ үлүүлэн дүүргэжэ... продукцияа hайн шанартайгаа... бүтээдэг.

Иимэ хүдэлмэришэд заводт... олон. Тэдэнэй анхарал оролдол... эршэ зориг гаргаhанай ашаар за... вод жэгдэ hайнаар хүдэлжэ эхи... лээ, түсэбөө дүүргэжэ байна.

Зураг дээрэ: 1. Токарь То... Жанцанова ажаллажа байна. 2... hая бэлэн болгогдоhон полевой ва... гон заводой хашаа сооhоо гарга... дахань.

О. МОРЕНЕЦ.
Сэлэн-Дүүмын механическа завод.

Фотонь авторай.

ҮШӨӨ НЭГЭ ЭКСПОЗИЦИ НЭЭГДЭХЭШ

Академик В. А. Обручевой нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлхэ Хяагтын музей В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо ехэхэн бэлэдхэл эхилбэ. Эндэ шэнэ экспозицитай выставкэ нээгдэхэ юм.

Выставкэдэ дэлхэйн пролетариадай агуу ехэ багша Владимир Ильич Ленинэй революционно ажал ябуулга харуулhан фото-зурагууд, уран зураашадай зурагууд, гар бэшэгэйнь фото-буулгабаринууд, манай орондо болон хилын саанахи гүрэнүүдтэ хэблэгдэhэн В. И. Ленинэй зохёолнууд табигдаха юм. Энэ зорилгоор Москва, Ленинград болон бусад түбэй городуудай библиотекэ, музейнүүдтэй бэшэг бэшэлсэжэ, холбоо барисаа тогтоогдонхой. Экспозицинь хэдэн таhагтай байха.

Гадна музейн хүдэлмэрилэгшэд «Знани» бүлгэмэй аймагай эмхитэй хамта Ленинскэ уншалганудые hаяар эхилхэнь. Лекци, элидхэлнүүдэй тусхай тематика табигданхай.

Д. ЦЫРЕНОВ.

НЭГЭДЭХИ КЛАССУУД ШЭНЭ ПРОГРАММАДА ОРУУЛАГДАХА

Россин Федерациин hургуулинуудай нэгэдэхи классууд 1969 оной сентябриин 1-hээ hуралсалай шэнэ программада орохоёо байhаниинь элитэ. Эрдэмтэдэй дурадхаhан программануудай али тухай hайн байhые шалгахын тула республикын 12 райондо туршалга хэгдэhэн байна. Тэрэнэй үрэ дүнгүүдые зүбшэн хэлсэхын тула июлиин 11-дэ РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствын коллегиин заседани болоо.

Коллеги дээрэ үгэ хэлэhэн арадай гэгээрэлэй мэргэжэлтэд шэнэ программануудай нилээд үлүү hайниие тэмдэглэбэ. Үхибүүд hайнаар, түргэнөөр хүгжэн болбосордог, литературна хэлэнэй дүримэй үндэhөөр удхалан уншажа, хэлэжэ, бэшэжэ hурадаг байна.

Москвагай, хизаар болон областиин бүхэнэй нэмээд районой hургуулинуудта нэгэдэхи классуудые бүри мүнөө жэлhээ шэнэ программаар оруулха гэжэ коллеги шиидхээ. Туршалгын хүдэлмэри хоёрдохи, гурбадахи классуудта хэгдэжэ үргэлжэлхэ.

Улаан-Үдын судна заhа... рилгын заводой хүдэлмэриш... социалис мүрысөө дэлгэр... лэн, габшагайгаар ажалла... Тиин hара бүриин дүнгүүд... гаргагдахада, түрүү зэргэ... гараhан эрхим хүдэлмэриш... тэ, цехэй коллективүүдтэ м... гэн шан, дурасхаалта Ула... туг барюулагдана. Зураг дээ... рэ: судна заhабарилгын за... дой профсоюзай комитедэй ... рүүлэгшын орлогшо нүхэр... А. Зверев табадахи цехэй ко... лективтэ дурасхаалта Ула... туг барюулжа байна.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

АРАДАЙ ХИНАЛТЫН КОМИТЕДҮҮДТЭ

Хамтын малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмынь дээшэлүүлхэ талаар республикымнай партийна, соведэй дээдэ зургаануудай тогтоол шиидхэбэринүүд хэр бэелүүлэгдэжэ байнаб гэжэ колхоз, совхозуудаар шалгалта хэгдэнэ.

ТҮНХЭНЭЙ АЙМАГАЙ арадай хиналтын комитедэй үүсхэлээр Саянай совхозой Нуганай һүнэй фермын хүдэлмэри һаяхан шалгагдажа, олон дутагдалнууд элирүүлэгдэбэ.

Нёдондо, мүнөө жэлдэшье тус фермын үнеэд олоороо һубайрһан байна. Энээнэй гол шалтагаан гэхэдэ, үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри һалан муугаар, ёһо тэдысэ ябуулагдана. Техник-үрэжүүлэгшэ Д. Лопсонов малай ороондо ороһон тухай хуурмаг мэдээнүүдые зохёодог байба. Тиин үнгэрһэн жэлэй ноябрьһаа байгша оной май болотор 145 үнеэн искусственна аргаар үрэжүүлэгдэо гэһэниинь, үнэн дээрээ ороймоол 57 үнеэн түрэхэ гэжэ элирүүлэгдээ. Даажа абаһан малдаа ниигэжэ тон харюусалгагүйгөөр хандаһанайнгаа, худал мэдээ үтэһэнэйнгөө түлөө Д. Лопсонов хүдэлмэриһөө гаргагдаа. Үрэжүүлгэ ябуулаагүй аал, үлүү абаһан 84 түхэригыень Лопсоновһоо дарахыень совхозой директорто тушаадхагдаа.

Нуганай фермэдэ тутал, булуун мал харууһанай мууһаа олоор гаргалһан, һүнэй гараса доошолһон, шанарынь муу гэжэ тодоруулагдаһан байна. Хангалтагүйгөөр үйлэлжэ байһан тус фермэ совхоздо ашаг олзо оруулхаһаа байтагай, ехэ гарза асарна. Муу шанартай һү тушааһанайнгаа түлөө Нуганай фермэ совхоздоо яла түлүүлжэ, һүүлэй хэдэ һарын туршада 2325 түхэригэй гарзала орүулаа.

Фермэ дээрэхи ажал муутайгөөр эмхидхэгдэнэгүй, тэндэхи коллективтэ тодорхой туһаламжа үзүүлэгдээгүй дээрэһээ мал гаргалһан, ашаг шэмээ татаһан байна. Эндэ нэн түрүүн зэмэтэй Нуганай фермые эрхилэгшэ Д. Бадеев аймагай хиналтын комитедэй тогтоолоор гэмнэгдэжэ, нэгэ һарынгаа салин даруулха болоо.

Фермэ дээрэ элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые дары усадхаха тодорхой хэмжээнүүд абтажа, тэндэхи байдал мүнөө эрид һайжаруулагдажа байнхай.

* * *

ЗАКАМЕНСК город. Зэдын комбинадай Холтосоной руднигта хүдэлмэриин үдэр хэр ашагтайгаар хэрэглэгдэнэб гэжэ аймагай арадай хиналтын комитедэй промышленностиин штатна бэшэ таһаг шалгажа үзөөд, тэндэ ажалай журамай һула дээрэһээ үйлэдбэриин үнэтэ саг ашаг багатайгаар үнгэргэгдэнэ гэжэ тодоруулаа. Тиин үнгэрэгшэ жэлдэ хүдэлмэришэдэй гурбанайнь нэгэ хуби ажалһаа таһарһан, хүдэлмэриин үдэрнүүдые гээһэн байна. Энэшье жэлдэ тиимэ ябадал үргэлжэлһөөр. Таба һарын туршада хүдэлмэриһөө гээгдэһэн хүдэлмэришэдэй тоо нёдондоной хиһоо 26 хүнөөр олошороо. Тиин ажалай бүтээсэ дээшэлхын орондо нэгэ процентээр доошоо ороо. Хүдэлмэришэдэй ажалһаа таһарһанһаа рудник хохидолдо орожо, 800 тонно руда дутуу малтагдаа.

Имэ байдал саашадаа тэсэхын аргагүй гэжэ арадай хинагшад тобшолол хэжэ, руднигай коллективэй дунда ажалай журам һайжаруулха, хүдэлмэриин бүтээсэ дээшэлүүлхэ тодорхой һанамжа дурадхалнуудые оруулба. Тусхайлан хэлэбэл, ажалһаа гээгдэдэг, хүдэлмэриин үдэр хаядаг хүнүүдтэ шанга эрилтэ табиха, мүн руднигай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө хүдэлмэришэдтэ түлөөһэгүй амаралта, табилга үгэдэг заншал болюулха; хүнүүдэй ажалдаа ерэһэн, ошоһониие нарин нягтаар бүридхэхэ, ажалай журам һайжаруулха хэрэгтэ мастерай үүргэ харюусалга дээшэлүүлхэ гэхэ мэтэ хэмжээнүүд хараалагдаад, бодотоор бэелүүлэгдэжэ эхилээ.

* * *

ЗЭДЫН АЙМАГТАХИ Оёорой профессионально-техническэ училищи хүдөө ажахын механизаторнуудые бэлдэдэг тулада илангаяа ханалгатайгаар машина, техникэдэ хандаха байгаа гэжэ һанагдахаар аад, үнэн шалгажа үзэхэдэ, тад һөөргэ байдал харагдаа.

Хадагаламжада табигдаһан комбайнууд дүндылэгдөөгүй, резинэ мөөрнүүдынь нальпиижа, газарта нялдашанхай, частьнуудынь жэбэршэнхэй. Үнгэрхэдөө комбайнай двигательнүүд нёдондоной хуряалгын һүүлээр шабар, шоройһоо арилгагдаа сэбэрлэгдээгүй байба. Мүнөө болотор ойроо хүртөөгүй байһан комбайнууд хуряалгада хэзээ бэлдэгдэхэ юм гэжэ гайхахаар. Сеялкэ, жаткинууд болон бусад машинанууд мүн лэ муугаар хадагалагдана. «МТЗ», «ДТ-54», «Т-38» ба «С-80» гэжэ маркын тракторнуудай энэ тэрэ частьнуудынь тоногдожо, удаанай зогсоогдошонхой.

Зэдын аймагай арадай хиналтын комитедэй тогтооһоной ёһоор, училищиин директор нүхэр А. Аржанович машина, техникын хадагаламжадахи дутагдалнуудые һарын туршада усадхаха, тракторнуудай частьнуудые тонуулжа, хүдэлгэхынь болюулгаһандаа тэрэ нэгэ һарынгаа салинтаар яла түлэхэ болоо. «Хүдөө ажахын техникые хадагалха, ашаглаха талаар харюусалга дээшэлүүлхэ тухай» СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указай эрилтые хазагайруулһанайнгаа түлөө училищиин мастер Стайсуховта хэрэг хэжэ, хуулиин харюусалгада хабаадуулхыень аймагай прокурорто арадай хиналтын комитет зууршалба.

ДОНЕЦКЭ ОБЛАСТЬ. «Шахтёрскантрацит» гэжэ трестын № 3-дахи шахтоуправлениин коммунист Николай Соколовой хүтэлбэрилдэг бригадынхид табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ мүрысөөндэ ороод, ажалай амжалта туйлана. Зураг дээрэ: бригадын гэшүүд шахтадаа орохынгоо урда тээ. Наада таладань — Николай Соколов.

ТАСС-ай фотохронико.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Номгон далайн научно-шэнжэлэлгын институдай экспедициин начальник, биологиин эрдэмэй кандидат Н. П. Новиков ба техник Н. П. Ружникова гэгшэд аяншалгаһаа асарагдаһан интронигер гэжэ загаһа шэнжэлжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХЯАГТЫН АЙМАГТА

ҺУРАГШАДАЙ ТУҺАЛАМЖА

Үнгэрхын 8 жэлэй һургуулиин 6—8-дахи классуудай һурагшад нютагай «Заря» колхоздоо набшаһата тэжээл бэлдэжэ эхилээ. Хамта 45 үхибүүд табан бригада боложо таһараад ажаллана. Һурагшадай хүдэлмэри колхозой комсомольско организациин секретарь Лидия Русанова, һургуулиин комсорг Юрий Колодин гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

Тэжээл бэлдхэхэеэ гарахын урда тээ һурагшад хонишон нүхэр Д. Д. Игумновтай уулзажа, ямар набшаһа суглуулха, хайшан гэжэ отолхо, хатааха тухайгаа хөөрэлдэжэ, захяа заабари абаһан байна.

Мүнөө тэдэнэр 300-гаад центнер тэжээл бэлдээд, хонидой үбэлэй байрада асаранхай.

ШЭНЭ МАГАЗИНУУД БОДОНО

Хүдөөгэй хүн зоной эрилтые хүсэдөөр хангахын тула аймагта ехэхэн барилга хэгдэжэ байна. Шара голдо хоёр хүнэй ажаллаха магазин баригдажа, энэ жэлдэ ашаглалгада үгтэхэнь. Мүн Хираанай адагта шэнэ магазин баригдажа эхилээ. Үнгэрхын хуушан магазин һэльбэгдэн заһагдажа байна. Хяагта хотодо 50—60 тонно эдеэ хоолой зүйл хадагалмаар холодильник баригдажа дүүрүүтэ болонхой. Мүнөө тэндэнь элдэб түхеэрэлгэнүүд табигдажа, хабсаргагдажа эхилбэ.

АЙЛШАДЫЕ УГТАХААР ХҮЛЕЭНЭ

Энэ зун Болгариин ниислэл хото Софида болохо бүхэдэлхэйн залуушуулай, студентнэрэй IX фестивальда орон бүхэнэй түлөөлэгшэд ошохо байна. Азиин олон гүрэнүүдэй залуушуул түмэр замаар ошохо юм. Тиин Наушки станциин коллектив эдэ үдэрнүүдтэ айлшадые угтахаар ехэ хүдэлмэри хэнэ. Вокзал соо заһабарилга түлэг дунлаа, шэнэ мебель асарагданхай.

Станциин гадагууршье гоё һайхан болгогдоно. Элдэб сэсэгүүд таригдаа, совет, монгол арадуудай халуун хани барисаанда зорюулагдаһан ехэ панно зурагдажа байна.

НООҺО ХАЙШАЛАЛГА — АРАДАЙ ХИНАЛТАДА

«Большелугский» совхоздо «сагаан алта» суглуулга түлэг зундаа ябажа байна. Совхозой Новодесятниковска отделенидэ энэ ажалда 30 хүн, совхозой түб тосхондо 50 хүн ажаллана. Олон жэлдэ нооһо хайшалалга дээрэ ажаллажа дүй дүршэлтэй болоһон нүхэр Саттар Вайсанов мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Үдэр бүридэ 42—44 хони һайн шанартайгаар хайшална.

Нооһо хайшалалгые эрхим шанартайгаар, богонихон болзорто дүүргэхэ зорилго табигданхай. Энээниие туйлахын тула хайшалалгын пункт бүридэ арадай хинагшадай постнууд байгуулагданхай. Ехэ-Нугада иимэ пунктые хонишон Александра Тогтохоева, Харьяастада — Саттар Вайсалов гэгшэд толгойлно.

Совхоздо хони хайшалалга эмхитэй гуримтайгаар ябажа байна. Энээндэ арадай хинагшадай хубитань ехэхэн байха.

Д. ЦЫРЕНОВ.

НЭГЭ ПРОЦЕНТ ГЭЭШЭ ЮУБ?

(Политинформаторнуудта, агитаторнуудта туһаламжа)

Нэгэ процент гээшэ зуунай нэгэ хубинь гэжэ мэдээжэ. Энээниие манай орондо үйлэдбэрилдэг промышлена продукциин хэмжээн дээрэ абажа үзэбэл һонирхолтой тоонууд гарана.

✦ Жэлэй туршада үйлэдбэрилэгдэһэн электрын элшын нэгэ процентнь 5 миллиард 890 миллион киловатт-час болоно. Тиихэдэ булад хайлуулга дээрэ абажа үзэбэл, 1 миллион тонно үлүүтэй, нефть абалгаар — 2 миллион 880 мянган тонно, газ — 1,5 миллиард кубическа метр, минеральна үтэгжүүлгэ — 400 мянган тонно. Энэл даа, нэгэ процент.

● 1913 ондо хаанта Россида нэгэ һарын туршада 3 млн. дүрбэлжэн метр торгон бүд нэхэдэг байһан. Агууехэ Октябриин 50 ойн жэлдэ нэхэгдэһэн торгон бүдэйнь нэгэ процент 9,3 миллион дүрбэлжэн метр хэмжээтэй. 1970 ондо үйлэдбэрилэгдэхэ элдэб янзын бүдүүдэй нэгэ процентнь 100 миллион дүрбэлжэн метр болохо юм. Иимэ лентээр дэлхэйн бүмбэрсэгые Экватораарнь 2,5 дахин бүһэлжэ боломоор.

□ Нэгэ процент гээшэ 4 мянган трактор, 27 мянган холодильник, 50 мянган телевизорэй сэнтэй.

△ 1970 ондо нэгэ түхэригэй гол фонднуудта валовой продукци гаргалгые нэгэ процентээр дээшэлүүлбэл, арадай ажахы 3 миллиард түхэригөөр олзотохо юм.

✦ 1967 ондо ажалай бүтээсые нэгэ процентээр дээшэлүүлһэнэй ашаар промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 2 миллиард 400 миллион түхэригөөр нэмэһэн байна.

КПСС-эй XXIII съездын директивэнүүд соо 1968—1970 онуудта ажалай бүтээсые промышленностьда — 33—35 процентээр, барилгада — 35—40 процент, түмэр замай транспорт дээрэ — 23—25 процент, совхоз болон колхозуудаар — 40—45 процентээр дээшэлүүлэгдэхээр хараалагданхай.

● 1940 ондо манай орон дотор хайлуулагдаһан буладай бүхы хэмжээнһээ нэгэ процентыень алмахада 183 мянган тонно болоо бэлэй. Харин 1970 ондо энэнь 1 миллион 290 мянган тонно болохоор багсаагдана. Ондоогоор хэлэбэл, 1 миллион «Москвич» машинануудые бүтээн гаргалгада гүйсэд хүрэхэ.

△ 1970 ондо малтан абаһан нефтиин 1 процент алмагдабал, тэрэнь 3,5 миллион тонно болохо юм. Энэмнай 1913 ондо хаанта Россида абтаһан бүхы нефтиин дүрбэнэй гурбан хубинь болоно. Шулуу нүүрһэ, цемент дээрэ абажа харабал, тус тустаа 6,7—1 миллион тонно болохо.

□ **Ороной промышленностиин хүгжэлтэдэ һомологдоһон мүнгэ зөөриин 1 процентыень алмабал, манай национальна олзо доход жэлдээ 2 миллиард шахуу түхэригөөр дээшэлхэ байха.**

Политинформаторнууд, агитаторнууд, партийна эдэбхитэн ниитэ ойлгууламжын хүдэлмэри ажалшадай дунда ябуулхадаа эдэ тоо, баримтануудые хэрэглэжэ болохо. Гадна өөһэдынгөө хүдэлдэг фабрика, заводуудай, барилгын болон бусадшье предприятинуудай экономистнууд, түсэблэгшэдтэй зүбшэжэ, тэндэхи үйлэдбэриин 1 процентын удха шанар харуулһан тоо, баримтануудые олобол бүришье һайн байха, хөөрэлдөөншье һонирхолтойгоор үнгэрхэ.

(Тоо, баримтанууд, «Агитатор» журналай 1968 оной 12-дохи номерһоо абтаба).

Ниитын зөөри арьбалха, сахиха

ХАМТЫМНАЙ ХЭРЭГ

Хамтын зөөри бүридхэхэ, хадагалха хэрэгые шалгадаг комисси Улаан-Үдын № 3 автотранспортна предприятида май һарада байгуулагдаһан юм. Богонихон сагай үнгэрөөшье, энэ комисси ехэхэн хүдэлмэри хээд байна. Бүхы түхеэрэлгэ, станогууд шэнээр бүридхэлдэ абтаба. Шалгажа үзэхэдэ, булта бүрин бүтэн байба. Харин таксинуудта олохон дутагдалнууд элирүүлэгдэбэ. Олохон машинануудай мүнгэ тоолодог аппарадынь эбдэрхэй байшоо. Мүн түлишэ хадагалха складууд дуталдана.

Комиссиин дурадхалаар эдэ дутагдалнууд усадхагдажа эхилээ.

— Транспортна предприятиин хүдэлмэридэ гол шухала гэжэ тоолоогдодог автомашинануудай хойноһоо техническэ харууһан эндэ гүримшуулагдаагүй байшоо. Ушарынь гэбэл, предприятиин диспетчерскэнь түмэр замай вокзал дээрэ, харин мастерскойнь — Стрелка дээрэ, ЛВРЗ-гэй саана. Техническэ харууһалта хэхэ сагай тулажа ерэхэдэ, жолоошод машинаараа диспетчерскэ ошожо тэмдэглүүлээд, саашаа хооһоор сэхэ харайлган мастерскойдоо ошохо баатай болодог. Тэндэһээ гэдэргээ бусажа диспетчертэ тэмдэглүүлхэдээ, мүн лэ хооһоор гүйлгэлдэхэ. Гадна мастерскойнь багахан, нэгэ доро олон машина табихын аргагүй. Тиихэдэ слесарьнүүдшье үсөөн. Эдэ бүгэдэһөө боложо ехэ сагаа гээхэ баатай болодолог байба.

Тэд предприятида үшөө гараж бии ха юм, тэрэнь холо бэшэ, городой тэгэндэ. Зүгөөр предприятиин хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалда һанаагаа табидаггүй, машинануудай хоёр тээшээ хооһоор гүйлгэхыень мини лэ хараад бэйһэн.

Комиссиин гэшүүд энэ дутагдал элирүүлхэ, машинануудай техническэ харууһалга гаражда хэдэг болохо гэһэн асуудал табиһан юм. Энэнь мүнөө бэелүүлэгдэжэ, таксинуудай хооһоор гүйлгэлдэхэнь 50 процентээр доошоболоо.

Мүн комиссиин оролдолгоор 16 машиные заһабарилха профилакториие саг болзортонь ашаглалгада тушааха, гаражые үһаар дулаасуулдат болохо арга олдобо.

Комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Гаськов иигэжэ хөөрэнэ:

— Ажалнай һаяхан лэ эхилжэ байна. Түрүүшымнай зарим амжалтанууд халаа ниитын хаpалгада манай бүхы жолоошодой, заһабарилгын хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанай ашаа үрэ гээшэ. Мүн предприятиин ниитын эмхинүүд, нэн түрүүндэ партийна организаци, бидэндэ ехэ туһа хүргэнэ, мааналаа дэмжэдэг. Иимэ байха үүргэтэйшье. Хамтын зөөри химгадаха, арьбадхаха гээшэмнай хамтын хэрэг, зорилго болоно ха юм.

И. БУРЛУЦКИЙ.

УТАХАН ОНОНОЙНГОО ХОЙТО БЭЕЭР...

I.

Агын тала зүүн урдаа аяар Монголой хилые тулаһан Адуун-Шулуунһаа эхилээд, баруун хойноо Алханын ара хормойдохи һүн сагаан үһата Балжанын нуур хүрэтэр нэмжээрдэг. Энэ ехэ дайдын эгээл тэгэн дундаһаа ёрбойн гараһан Согто уулын оройдо тодхогдоһон телевизионно арангын хажууһаа хаймадахадаш, Онон Ага хоёр тэрэ нюдэни үзүүрһээ яларан дүтэлхэ. Аажам урасхалта эдэ голнуудай үһалдаг хахалһан захагүй үргэн тала байнал гэжэ таряаланган газарнууд, бүлэг бүлэгөөрөө бэлшэн ябаһан хони мал, тосхон, һуурин болон колхозуудай түбэй шара, сагаан үнгэтэй гэрнүүдэй шифэр хушалта хори гушан модо болоод лэ наранай гэрэлдэ толорхо.

Харин самолёт дээрэһээ түбхын түрүүн лэ мянгаад-мянгаад толгой хонидһоо бүридэһэн отаранууд ойр зуура болоод лэ нюдэндэш торохол даа. Бэлшэжэшье ябаһан, тойроод тиирэһэншье тэдэ хонидой хажууда урга бариһан эзэдынь харагдаха. Эдэмнай Агын талын малша хүнүүд гээшэ...

* * *

Жамсаранай Пүрбэ юрын лэ хонишон. Тэрэ наһаараа хонин ажалда хүдэлөө юм. Бүри залуу ябахадаа (мүнөө урдань гээд хөөрэдэг), Буркавдивизиондо олон жэл алба хэһэн, Халхын гол дээрэ дайлалдаһан, дайнай үеын жэлнүүдтэ хилын харуулшан ябаһан. Һүүлээрнь хонинойнгоо урга бариһан аад, энэ мүнөө пенсидэшье гараа һаа моринһоо буугаадүй зандаа.

Энэ набтаршаг аад, нямһал шэгтэй сарюун хүниие Аргали нютагаархиниинь Пүрбэ ахай гэжэ хүндэлдэг юм. Хонидойнгоо нооһо хайшалуулжа байхадань бидэ энэ хүнтэй уулзаа һэмди.

— Хонинһоо гарахадаш болохо гээ һэн лэ даа. Тэд мини байжа шадахаар бэшэ шэнги байгаад лэ, хүгшэнтээе энэ түлгын отара намар абаа һэмди. Яһала бараг ондо ороо. Нооһошье һайн үгэбэ, — гэжэ тэрэ хөөрэбэ.

Даадаг 700 гаран хонидой тус бүриһөөнь дунда зэргээр 3,4 килограмм нооһон хайшалагдажа байба. Зуһаг хонинһоо иимэ ехэ нооһо абаха гээшэ нилээд оролдоһоной, бүхэли жэл соо үдэр һүнигүй ажаллаһанай гэршэ мүн гэжэ хонишод мэдэнэ ёһотой.

Пүрбэ ахайн хүри-улаан нюур сарюун, урматай дорюун. Һүүлэй 17 жэл соо тэрэ хаража байһан хонин бүриһөө 3,2 килограммһаа дээшэ нооһо жэл бүри абажа ябаа. Олон жэл соо таһалгаряагүй иимэ һайн дүн харуулдаг хонишод Агын округ дотор яһала олон. Тэдэнэр ехэнхидээл хонин ажалда хүдэлһэн хүнүүд байха юм. Гэбэшье тэдэнэртэй ана-мана мүрысэһэн залуушуулшье бии. Жэшээнь, Урда-Агын Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Дашинима Базаров 1955 ондо Агын дунда һургуули дүүргэжэ, түрэл колхозойнгоо Ононой участогта нэгэ отара түлгэ даажа абаһан байгаа. Тэрэ сагһаа хойшо түрэхэшье, эрьешье хони хараа, түлгэ, хурьганшье дайралдадаг байгаа. Дашинима 12 жэл соо даадаг хонидһоо удаа дараалан 3,2—3,5 килограмм нооһо хайшалаа.

Агада ямар нэгэн хонишоной 4—4,5 килограмм хүрэтэр нооһо хайшалжархихада зон ехэ гайхадаггүй байна. Иимэ рекорднуудые хэншье хэхэ гэлсэнэ. Харин хэдэн жэл удаа дараалан һайн дүн харуулдаг хонишодой нэрэ дуулахадаа бахархаанал даа. Тэдэниие одоол ёһото ажалшан, мүнөө сагай баатар гээшэ гэжэ сэгнэдэгшье байна. Тэрэнь зүб. Хэншье нэгэ жэл соо хүсэ шадалаа гамнангүй ехэ туйлалта хэжэ шадаха. Харин жэл бүри һайн дүн харуулха гээшэ тусгаар оролдолгын хүсэн.

Агын окргүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Д. Г. Митупов: «Нёдондо намар округойнгоо 30 жэлые һайндэрлэхэдөө, һүүлэй 15 жэл таһалгаряагүй хонин ажалда ябаһан зоной дүн хаража үзөө һэмди. Энэ хугасаа соо 300 гаран хонишод 3,2—3,5 килограмм нооһо жэл бүри хайшалжа ябаһан байгаа һэн. Иимэ хүнүүдтэ бидэ тусгаар шан соносхонхойбди. Тэдэнэй жэшээ дээрэ ниитэ хүдэлмэри ябуулагдадаг, — гэжэ хөөрөө һэн.

Агын округой гурбан аймагай колхоз, совхозуудай хонидой тоо миллион гараба. Эды олон хонидһоо жэл бүри 3,2 килограммһаа доошо бэшэ нооһон хайшалагдажа байхадаа, гүрэндэ тушаагдадаг «сагаан алтанай» ехэ баганъ элитэ болоно ёһотой. Энэ — округой гол баялигын юм. Совет засагай 50 жэлэй ойн жэлдэ округ 3103 тонно нарин нооһо гүрэндэ тушааһан байна. Тэрэнһээ гадна, 13 820 тонно мяхан, 9905 тонно һүн, 5500 тонно таряан гүрэнэй амбаарта эльгээгдэһэн.

Мүнөө ажал хэхэнь урматай болоо гэжэ колхознигууд хэлсэнэ. Тэрэньшье зүб. Һүүлэй жэлнүүдтэ хүн зоной һуудал байдал угаа ехээр һайжараа бшуу. Агын талада городой түхэлэй 30 гаран һууринууд урган бодоо. Колхознигууд өөрынгөө хүсөөр байшан гэрнүүдые барижа ородог аад, мүнөө ниитээрээ хамтардаг болобо. Иимэ һонин эдэбхи Урда-Агын Чапаевай нэрэмжэтэ колхоздо үзөөбди. Энэ колхоз округой эгээл ехэ ажахынуудай нэгэн. Ганса хонидынь 50 мянгаһаа дээшэ гараһан. Ононой, Адуун-Шулуунай талануудаар, Агын эхинэй хаялгануудаар адуу малынь бэлшэдэг. Түб хотониинь Ага тосхонһоо 20-ёод модоной газарта тогтонхой. Арбан жэлэй һургуули, больница, соёлой ордон, стадион, хүн зоной эрилтэ хангаха мастерской, ехэ магазин тэндэ бии. Гэбэшье түб һууринаа шэнэлэн һэргээхэ түсэб соогоо хоёр дабхартай, хоёр айлай һууха гэрнүүдые хараалһан байна. Эдэ гэрнүүдынь ууралаар дулаасуулагдаха, мүн канализацитай. Огород болон малайнь байра гэрһээ 50-яад метрэй газарта тусгаарлан түхеэрэгдэнхэй буусатай. Иимэ түрүүшын гэрнүүд шлак, хирпиисээр бодожо эхилээ. Тус колхозой түрүүлэгшэ, техническэ эрдэмэй кандидат Ч-Д. Жамьянов: «Бидэ хүдөөдөө городой байдал асарха гээбди. Илгаа нэгэшье байхагүй. Хүн зон ехэл урагшатай мүнгэ зөөриеэ оруулна гээшэ. Тэрээгээрнь, мүн дээрэнь колхозой зүгһөө нэмэжэ барилга ябуулнабди», — гэжэ хөөрөө һэн. Найман айл иимэ гэртэ оронги. Тэдэнэйнь нэгэн соо һуудаг автомашинын жолоошонтой хөөрэлдэхэдэмнай: «Сүлөөтэй болошообди. Эдеэ хэхэ, гэр соохиёо сэбэрлэхэһээ бэшэ үмсын ажал мартагдаа. Ехэл амар даа. Колхозой һүн, мяхан хоёроор таһалдуулхагүй һаань, малшье гэжэ һанахагүй һэмди. Үмсын ажал гээшэш хайран сагыемнай эдидэг байгаал юрэдөө. Һайн амараад лэ, ниитынгээ ажалда ябаад лэ байхадаа, юумээр ядахагүй байнабди», — гээ һэн. Тиихэдэ колхознигууд амаралтын үдэртэй болоо, харин хүдөө ажахын хүдэлмэриин үедэ эдэ үдэрнүүдынь үнэтэйгөөр түлэгдэдэг.

Мүнөөнэй колхозник урданай колхознигто орходоо тад ондоо. Тэрэ эрдэмтэй, ехэнхидээл арбадахиие дүүргэһэн хүн. Мэргэжэлээ саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ арга боломжотой. Элдэб курсануудһаа эхилээд дээдэ һургуулинууд хүрэтэр тэрэ колхозойнгоо үгэһэн стипендеэр һурадаг байна. Иигэжэ округой хүдөөгэй интеллигенци ургана. Мүнөө тэндэ ганса дээд һургуулитай 800 гаран багшанар, 200 гаран соёлой хүдэлмэрилэгшэд, 400 гаран хүдөө ажахын мэргэжэлтэд ажаллана. Тэдэнэртэ зорюулагдажа 1966—67 онуудта 394 гэр баригдаа. Колхозуудта соёлой, спортын ордонууд олоор бодхоогдоно. Жэшээнь, Зугаалайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой спортын ордон Совет гүрэн соохи үсөөхэн хүдөөгэй ордонуудай нэгэн юм. Энэ нютагай барилдаашан хүбүүн нүхэр Дабаев СССР-эй Олимпийскэ командада кандидат болонхой.

Эдэ бүгэдэ — урматай ажалай Агын талын «сагаан алтанай» үрэ мүн. Ажал дуун хоёр талада бэе бэеһээ таһаршагүй холбоотой болонхой. Арадай театр, филармони, олон уран һайханай бүлгэмүүд олондо мэдээжэ ааб даа. Зүгөөр дуун хүн зоной зүрхэ сэдьхэлдэ хододоо ябадаг байна. Мүнөө зун, хонидой нооһо хайшалалгын үедэ, Хара-Шэбэрэй Кировэй нэрэмжэтэ колхозой хайшалалгын пункт ажал дуун хоёрые һайнаар нүхэсүүлжэ шадаһанайнгаа түлөө окргүйсэдкомой культурын таһагай зүгһөө тусгаар шанда хүртэбэ. Мүн Цокто-Хангилай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз буряад дуунай һайндэр (7 үдэр үргэлжэлхэ) соносхоод, Москва, Ленинград хотонуудһаа, хүршэ область, республиканууд һаа айлшадые хүлеэжэ байна. Энэ конкурсдо хабаадаха дуратайшуул, зохёолнуудаа эльгээһэн зон угаа олон.

Дуу андалдаан, бүхэ барилдаан, һур харбаан, мори урилдаан Агада ехэ дэлгэрэнги. Илангаяа һүүлэй үедэ залуушуул түрэл арадайнгаа урданай наада ехэ эрхилдэг болоо гэжэ зон урмашана. Эдэ үдэрнүүдтэ боложо үнгэрһэн Агын колхозуудай ба аймагуудай, мүн округой һайндэрнүүд, һур харбалгаар Россиин Федерациин зональна мүрысөөнүүд айхабтар һонёор болоожо үнгэрөө. Тэдээн дээрээ одоол талын гүйгөөшэнүүд, балсанта бүхэшүүл, мэргэн һуршад эдиеэ үзэлсөөл даа. Эдэ бүгэдые хаража байхада жэгтэй һэн. Зүгөөр энээн тухай хожом.

Д. ЭРДЫНЕЕВ,
манай корр.

Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхозой һаалиин гүүртэдэ тугалшаар ажаллахаа ерэһээр Дарима Машеева удаашье болоогүй. Тиимэ байбашье, залуу тугалшан тугалнуудайнгаа шэгнүүрэе сүүдхэ бүри дунда зэргээр 700 граммаар нэмээнэ. Мүн нинин аймагай эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Зураг дээрэ: Дарима Машеева уран һайханай бүлгэмэй кружогто ошохоёо бэлдэжэ байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ХАМНИГАН ЗОНОЙ УГ ГАРБАЛ ТУХАЙ

Буряад, монгол угсаатанай дунда үни холоһоо хамнигад гэгдэдэг бүлэг зон ажаһуудаг юм.

Буряадай АССР-тэ абажа хараха болоо һаа, Захааминай аймагай хамнигад гээд байһанаа тэдэнэр мүнөө үедэ буряадуудай дундуур таража, амяараа бүлэг байхаяа болинхой.

Харин Шэтын областьдо Ононой эрье хүбөөгөөр Хэрын, Ашаагай, Дульдаргын болон Агын районуудта ажаһуунад. Уруудажа саашаа ошоходо, Түүргын голые зубшажа, олон хамнигад нютагжанхай. Мүн Шилкэ мүрэнэй эхин багта Нэршүүгэй, Урульгын хамнигад гэжэ бии. Баһа Шэтын областиин зүүн захашагаар Газимур голдо хамниган угсаатан ажаһуудаг. Бодоод үзэхэдэ, тэндэхи хамнигад зон уг гарбалаараашье, хэлэнэйнгээшье талаар ондоо зон байха ёһотой гэжэ һанагдамаар, зүгөөр тэндэ ябаагүй аад, тиимэ гэжэ тон тодоор хэлэхэ аргагүй. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэрэй һуудаг газарһаа холо бэшэ Борзиин райондо (Тюкавкино, Олдондо г. м. нютагуудта) элинсэг хулинсагынь түнгүүс (эвенк) байһан аад, ород болоһон зон олоороо һуудаг. Тиимэһээ тэдэнэртэй ямар холбоотой зон байгаа юм?

Мүнөө болоходо Агын буряадай национальна округто буряадуудтай хамта хамниган гэгдэдэг буряадууд олоороо һуудаг. Үни холын сагһаа хойшо мүнөө хүрэтэр Гүнэй, Тугшан, Үзөөн гэжэ нютагуудта хамнигадууд һуудаг байһан. Хара-Шэбэртэ (хорёод гаран үрхэ), Сагаан Улаада (арбан табан үрхэ), Уртада (хори гаран үрхэ) хамнигадууд ажаһууна. Зүгөөр тэдэнэр олонхидоо хамнигадта хабаатайгаа мэдэхээ болишоһон зон. 1930-аад онуудта колхоз болюжо байха үедэ тэдэ зон гол түлэб Түүргын голһоо Агын округой газар руу зөөжэ ерэһэн байдаг. Тэдэнэр Түүргын хамнигадуудбди гэжэ өөһэдыгөө нэрлэдэг һэн. Хэлэнэйнгээ талаар сэбэр буряад хэлээр хөөрэлдэдэг, анханайнгаа нютаг хэлэ мартаһаншье байжа болохо.

Бүри һаяын жэлнүүдтэ Шилкын районой Дэлюунһээ, Карымска районой Нарин Талада Нэршүүгэй, Урульгын хамнигадууд зөөжэ ерээд, Агын округой Зугаалай, Сагаан Уула нютагуудта олоороо ажаһуунад. Мүнөө дээрээ эдэ хэды бүлэг хамнигадуудые тоолоод болиходомнай, хожом ондоошье бүлэг хамнигадууд элиржэ болохо.

Хубисхалай урдахи хүн зоной газар уһанай хубааряар Шэтын округой Урульгын степной думын «буса түрэлгэнэй» управын — Онгосооной, Хужартайн — хоёртоһь Ононой хамнигадууд, Шундуинска — Түүргын, Манькӧвско — Газимурай, Урульгын — Нэршүүгэй ба Урульгын хамнигадууд ородог байһан; Сэлэнгын округто Армагай «буса түрэлтэнэй» управада Армагай хамнигад хабаатай байгаа.

Хамниган зон гээшэ түнгүүс (эвенк) угтай зон байһан аад, буряадуудтай сугтаа удаан сагта һуужа, өөрыгөө түрэлхи хэлэ мартаад, буряадуудай хэлэ абаһан гэжэ эрдэмтэд тоолодог, өөһэдөөшье тиигэжэ һанадаг байһан. Теэд энэ һанал буруу. Юундэб гэхэдэ, уг гарбалаараа булта шахуу монгол угтай омогтой байдаг. Нэн түрүүлэн хэлэхэ ушар, Ононой хамнигад бусад хамнигадта орходоо олон һэн туладань, тэдэнэй уг гарбал, нютаг хэлэн дээрэнь гол түлэб тулгажа, энэ статья соогоо жэшээ харуулхабди. Үни холоһоо хойшо хэгдэһэн уг гарбалай саарһан, домог бэшэг болон номуудһаа хамнигадай олонхинь монгол омогтон гэхэ гү, али уг гарбалтан: сартуул, урянхай, хатагин, хачин, горлууд, үзөөн, тугчин, гүнэй, мэмэхээрчин, дагаанхан, модоргон, багшинар, бичикэнтэн г. м. гэжэ элирүүлэгдэнэ. Нэршүүгэй, Урульгын, Түүргын хамнигадуудай дунда олонхинь монгол угтан һуугаа, үсөөхэниинь үни холо сагта монгол хэлэтэй болоһон түнгүүс (эвенк) зон байжа болоо хаш. Баһа Ононойшье хамнигадай дунда үсөөхэн түнгүүс (эвенк) омогууд: пууцагад, лүнийкер, дулигаад болон баахашил байһан. Хэлэнэйнгээ талаар хамнигад монгол хэлэндэ тон дүтэрхы хэлэтэй, гадна 12—13 зуунай жэлнүүдтэ хэлэгдэдэг хуушан монгол хэлэнэй үзэгдэлнүүд (тэрээн тухай доро хэлэгдэхэ) тэдэнэй нютаг хэлэндэ байха юм. Хамниган зон буддын шажан мүргэлтэй байһан. Ононой хамнигадые абажа хараа хада, Агын буряадуудһаа һураггүй урид Буддада мүргэдэг, олон дасан барюулһан байха юм. Хамниган зон өөһэдыгөө буряад зомди гэжэ тоолодог, буряадуудтаяа зэргэлээд, хамтараад ажаһуудаг; үгы һаа зөөжэ ябашадаг юм. Оротон зонийе хараад үзэхэдэ тиимэ бэшэ, тэдэнэр түнгүүс (эвенк) зомди гэхэ, тэрээнтэеэ хамта зөөжэ ябадаг, харын (бөө) мүргэлтэй байха. Оротон гү, али түнгүүс (эвенк) зон имагтал ан агнадаг, оро үсхэдэг һэн. Тиихэдэнь хамнигад табан хушуун мал ажалтай, һэеы гэртэй ажаһуудаг байгаа. Заримдаа мал ажалайнгаа хажуугаар ан агнадаг һэн.

Хамниган зон монгол угтан сооһоо абари зан, гурим хурим, хубсаһа хунар, эдеэ хоол, байра байдал болоод ажал хүдэлмэриингөө талаар буряадуудһаа ямаршье илгаагүй юм.

Хамниган гэһэн үгэ юун гэһэн удхатайб гээд бодоходо, түрүүлэн ой модотой, хада уулатай газарта ажаһуудаг монгол угсаатан байжа болоо ха. Тиимэшүүгээр Г. И. Рамстедт болон бусад эрдэмтэд бэшэдэг. Шэтын областиин хамнигадые, хаанта засагай үедэ 300 жэлһээ нааша Урульгын степной дүүмын мэдэлдэ ороһон зониие бултыень — түнгүүс гү, али сротонгууд, монгол угтаншье байг — түнгүүсүүд гэжэ тоолодог һэн. Саг жэлэй үнгэрхэ бүри буряадууд ёһотой түнгүүс (эвенк) угтаниинешье баһа хамниган зон гэжэ нэрлэдэг болоһон. Түнгүүс (эвенк) зон хамниган монгол угтай зондо хабаадахагүй гэжэ юун дээрэһээ нэмэжэ хэлэхээ һананабши гэхэдэ, өөһэдөө түнгүүс (эвенк) зон хамниган гэжэ үгэ огто мэдэхэшьегүй, дуулаашьегүй байха юм. Өөһэдыгөө эвенк зомди гэжэ нэрлэдэг юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда ами наһаа гамнангүй, ёһотой баатарлигаар дайлалдажа, Советскэ Союзай Герой гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Базар Ринчино болбол Агын буряадуудай дундаһаа тон ганса герой, уг гарбалаараа Түүргын хамниган болоно. Түрэлхидынь Сагаан Уулын колхоздо ажаһуудаг. Зугаалай зөөжэ ерэһэн хамнигадай дунда баһал Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда эрхим һайнаар дайлалдаһан суута снайпер, олон тоото орден, медальда хүртэһэн Номоконов гэдэг Нэршүүгэй хамнигадай нэгэн байха. Бэшэшье баатарлиг ёһоор дайлалдаһан хамнигад олон. Өөрынгөө һайн ажалаар суурхаһан, орден, шанда хүртэһэн ударник хамнигадууд Шэтын областьдо бии. Хамнигадай дундаһаа элдэб һургуули дүүргэжэ гараһан мэргэжэлтэд олон янзын ажалда хүдэлнэ. Хамнигад монгол угтан тула буряад хэлэтэй зон. Урдань, мүнөөшье тэдэнэй дунда хуушан монгол бэшэгтэй хүнүүд байһан. Гансал нютаг хэлэнэйнгээ талаар буряадуудһаа илгардаг юм. Нэн түрүүлэн буряад хэлэндэ хэрэглэгдэдэг үгын бүридэлэй талаһаа хараа хада, бэшэ нютагуудта үсөөн дайралдадаг гү, али оройшье үгы хүнүүд байха.

Хамнигадай нютаг хэлэн түнгүүс (эвенк) хэлэнтэй хабиралдаһан дээрэһээнь тэдэнэй хэлэнһээ ороһон үсөөн үгэ байха юм. Жэшээнь: иргагта (һоно), анам (эрэ хандагай), мутуу (дүрбэ наһатай хандагай), нандикаан, тэрэлдэни (тэрэнги) г. м. Түүрэг хэлэнүүдһээ абтаһаншье үгэнүүд дайралдаха. Жэшээлбэл: кибэс (ковер), арбай (ячмень), книг (хохир) г. м. Иимэрхүү түүрэг хэлэнһээ ороһон үгэнүүд (гол түлэб баруун) Монголһоо ерэжэ хамнигадта ниилэһэн монголнуудай хэлээр дамжажа ороһон байжа магад. Гадна хитад, түбэд, ород, бэшэшье хэлэнүүдһээ абтаһан үгэнүүд олон.

Хуушан монгол хэлэндэ үзэгдэдэг үгэнүүд ушардаг. Жэшээ: умбаакху (уһанда орохо), саримсаг (хүдөөгэй гоогол, чеснок) г. м.

Илангаяа монгол үгэнүүд ехэ олон бии: учиг (нэгэ үнеэнһээ тон һүүлдэ һааһан һүн), ноолуур (хөөбэр), укхукху (малтаха), бог мал (хони ямаан) г. м. Монгол үгэ ехээр хэрэглэдэг дээрэһээнь удхынгаа талаар адлирхуу үгэнүүд олон: дэнгэрээ дугуй, цагариг (сахариг): гэлкү, дзалакху, туукху (залаха, тууха), дзутаакху, дзугтаакху, оргокху (тэрьедэхэ, оргохо) г. м.

Ононой хамнигад үни холын сагһаа хойшо Агын буряадтай суг зэргэлээд һуудаг тула тэдэнэй хэлэнһээ нүлөө абажа, зарим нэгэ буряадаар хэлэдэггүй үгэнүүдые хэрэглэдэг болоһон. Жэшээлэн хэлэбэл, Ононой хамнигад үбһэ хуряалгада хэрэглэгдэдэг юумэнүүдэй нэрэнүүдые гансал ород хэлэнһээ абтаһан янзаарнь хэлэдэг һаа, мүнөө дзароод — һүри, хомноо — бухал, гараабли — тармуур гэжэ хэлэдэг болоо.

Нүгөө талаһаа Ононой хамнигад өөрынгөө нютаг хэлэнэй нүлөө Агын буряадай нютаг хэлэндэ үзүүлһэн шэнги байдаг. Энээниие юугээр баримталхаб гэхэдэ, тусхай үгэнүүд гансал Агада, Ононой хамнигадта, монгол хэлэндэ хэлэгдэдэг байха. Жэшээлбэл: бэлтэргэ (шонын гүлгэн), сэнгэлэг (тэргэ дээрэ хэһэн бүрхөөг), божонхэй (туулайн хүүгэд) г. м.

Ононой хамнигадай хэлэдэг зарим нэрэнүүд, үгэнүүд ондоо тэдэ хэлэгдэдэггүй юм, жэшээлбэл: улаан сүүл (краснопер гэжэ улаан һэрбээтэй загаһан), цурбалту, далаанту (сом), морин дзагасу (рыба, конь амурский), дэнгэрээ (колесо) г. м.

Буряад хэлэндэ байдаг бүхы абяанууд хамниган нютаг хэлэндэ үгүүлэгдэхэдээ, бага ондоотой. Ж, З, С, Ш хашалгануудай орондо хатуугаар дж, дз, ц, ч, х хашалганай орондо к абяан—эмэ, эрсэ аялгантай үгэдэ, Һ хашалганай орондо С; дифтонгнуудые утаар аии, эии, оии, уии, түргэн ө аялган олоор үгүүлэгдэдэг г. м. Хамнигадай нютаг хэлэндэ хуушан монг[ол] хэлэнэй үлэгдэлнүүд ехээр үзэгд[э]дэг, жэшээлэн харабал, джирэ — дзүрэкэ (зүрхэн), синага — шинага (шанага), нилбусу (нүл[эй]һон), инеку — янеэкэ (энеэ[хэ]), горикху — горихо (горхон), ду[р]сакху (дурдаха), хаскиракху — хашкираха (хашхарха) г. м.

Грамматикын талааршье хууш[ан] монгол хэлэнэй үзэгдэлнүүд б[ии]. Жэшээлбэл: олоной тоодо үк[эр] үкэсүүд гээд хэлэдэг байха, т[э]хэдэ буряадууд үхэрнүүд г[э]жэ хэлэхэ. Үйлын падеждэ — ай -чи, гаралай падеждэ — ааса, -оос г. м. залгалтануудые абадаг: [...] рын падеж гэр, үйлын — гэрии гаралай — гэрээсэ г. м.

Урдань туһалагша глагол б[айһ]ан аад, мүнөө частица болон үгэнүүд ехээр хэрэглэгдэдэг: [...] рэчини ирөкөл асун акху (тэрэш[е] ерэхэл һэн ха). Частицашье чи[...] гээд үгүүлэгдэдэг янзадаа. Энэ [...]тэшэлэн ондоогоор үгүүлэгдэ[дэг] зүйлнүүд олон.

Ононой хамнигадай нютаг х[элые] ажаглаад байхада, тэрэ хууш[ан] монгол хэлэнһээ шэлжэн, бүр[и] хэлэнэй үни үнгэрһэн хубила[лта]нуудые һаял бэелүүлжэ ябаһ[ан] нютаг хэлэн болоно. Тиимэһээ ха[м]нигадууд монгол байһанаа, мү[нөө] өөрынгөө тусхай нютаг хэлэтэй [бу]ряадууд боложо байна гэжэ х[эл]мээр. Хэлэнэйнь талаһаа хара[ад] үзэхэдэ, тэдэнэр монголһоо га[раһ]ан сонгоол, сартуул буряаду[уд]тай тон дүтэрхыгөөр хэлэдэг, а[бя]а үгүүлдэг. Тиимэһээ хамнигаду[уд] монгол угсаатанда хабаатайгаа [ха]шэлнэ.

Д. ДАМДИНОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ХИЛЫН СААНАҺААДА
РАДИО ТЕЛЕГРАФ ТЕЛЕФОН

ДРВ-гэй делегациин түлөөлэгшэ пресс-конференци хэбэ

ПАРИЖ, (ТАСС). «ДРВ болон США-гай түлөөлэгшэдэй хоорондо болоһон тусхай хөөрэлдөөн дээрэ мүнөөдэр болотор ямаршье үрэ гараагүй», — гээд ДРВ-гэй делегациин тусхайта түлөөлэгшэ Нгуен Тхань Ле гэгшэ июлиин 15-да Парижда болоһон пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

Америкын пропаганда ямар нэгэ «найдабаритай тэмдэгүүдэй» бии байһан тухай хуурмаг һанамжануудые табина гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Тиигэжэ США олониитые, тэрэ тоодо американ хүн зониие мэхэлхые, Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү бомбодолгоёо үгэ дуугүйгөөр болюулха ба дайнай бусад ябуулгануудые болюулха тухай вьетнам арадай ба түрүү үзэлтэй бүхы хүнүүдэй хуулита эрилтые дүүргэхэгүйе һэдэнэ.

Ямар нэгэн үрэ дүнгэй түйлагдаагүй байһанай шалтагаан гэхэдэ, США өөрынгөө колониальна, эзэмдэлгын ба эзэрхэг түримхэй политикаяа үргэлжэлүүлхые оролдожо байна гээд Нгуен Тхань Ле мэдүүлээ. Америкын тала өөрынгөө «тааруу һанамжа дурадхал» тухай ходо хэлэнэ, теэд США-гай ябуулжа байһан бодото үйлэ хэрэгүүд тэдэ һанамжа дурадхалнуудтайнь зохилдохогүй байна гээд тэрэ тэмдэглээ.

Урда Вьетнамда боложо байһан дайн

ХАНОЙ, июлиин 16. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхэ арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд Куангчи провинциин хойто талада амжалтатайгаар дайлалдажа байна. Июлиин 9-дэ Контьенһээ баруулжаа хоёр километр газарта байрлаһан американ сэрэгүүдэй байрые тэдэнэр артиллереэр буудаа. Энэ буудалгын үедэ дайсанай 50 солдат ба офицер алуулһан, шархатаһан, хоёр танк үгы хэгдэһэн байна гэжэ ВИА агентство мэдээсэнэ.

Июлиин 11-дэ № 9 автострадаар Танламһаа Калу хүрэтэр оншожо ябаһан американ сэрэгүүдтэ Урда Вьетнамай патриодууд гэнтэ добтолжо, дайсанай 35 сэрэг үгы хээ. Июлиин 13-да Калуһаа баруугаар оршодог райондо сүлөөрэлгын хүсэнүүдэй сэрэгүүд Америкын далайн сэрэгүүдэй нэгэ ротые һамна бута сохёо.

Португалиин колонизаторнуудай гээлтэ хоролто

ДАКАР, июлиин 16. (ТАСС). Португальска» Гвинейн сүлөөрэлгын армиин сэрэгүүд июниин 12-һоо 28 хүрэтэр Урда фронт дээрэ колонизаторнуудта эсэргүү хүсэ ехэтэ хэдэн добтолго хэбэ.

Үнгэрһэн энэ үе соо Салазарай 108 хэһээгшэд, сэрэгэй 6 казарма үгы хэгдээ, Га-Хунжиа гэжэ тосхондохи хэһээгшэдэй бүхэлэгдэһэн лагерь эзэлэгдээ, һомо зэбсэгэй хоёр склад, түлишын склад үгы хэгдээ гэжэ бэеэ даанхай Гвинейн ба «Зеленый мыс» олтирогуудай африканска партиин эндэ тарааһан коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Химэ-Кадзимо арал дээрэ тэһэрэлгэ болоо

ТОКИО, июлиин 16. (ТАСС-ай корреспондент В. Дроздов иигэжэ мэдээсэнэ: июлиин 12-ой үдэр Японой Ивакуни, Отаке (Хиросима ба Ямагути префектуранууд) городуудай, тэрэшэлэн эдэ городууд шадархи тосхон, һууринуудай хүн зон хоёр часай туршада хорото газай хохидолдо дайрагдаба.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ хэгдэһэн шалгалтын ёһоор Ивакуни, Отаке городуудай районуудта хорото газай бии болоһон ушар хадаа Америкын сэрэгүүдэй подразделенинүүдэй хуушан авиабомбонуудые тэһэлэн усадхалтаһаа эхи захатай гэжэ префектурануудай засагаархид тогтообо. Ивакуни шадарай американска авиабазаһаа гурбан километр тухай газарта оршодог олтирогуудай нэгэн Химэ-Кадзимо дээрэ тэдэ авиабомбонууд тэһэлэгдэһэн байгаа.

1955 онһоо хойшо Химэ-Кадзимо арал дээрэ хүсэ ехэтэ тэһэлэлгэ ходо хэгдэжэ, Ивакуни городой хүн зондо хохидол ушаруулна. Тэһэрэлгын дорьбоонһоо сонхын шэлнүүд бутаран унана. Городой засаг энэ ушарые болюулха талаар американ сэрэгэй командованида нэгэтэ бэшэ хандаһан байгаа.

Хиросима ба Ямагути префектурануудай демократическа организацинууд Япондо байгуулагдаһан США-гай сэрэгэй баазануудые усадхаха гэһэн шанга эрилтэнүүдые табина. Тэрэшэлэн американ сэрэгүүдэй бааза, складуудай байгуулагдаһан оронойнь бусад районуудта тиимэ эрилтэ эдэ үдэрнүүдтэ улам шангаар табигдана.

Японой түмэр замшадай профсоюзай съезд

ТОКИО. (ТАСС). Өөрынгөө зэргэдэ 280 мянган түмэр замшадые нэгэдүүлдэг гүрэнэй түмэр замай хүдэлмэришэдэй профсоюзай съезд июлиин 15-да Асако городто хүдэлмэреэ эхилбэ. Энэ съезд үнгэрһэн үе соо хэгдэһэн тэмсэлэй дүн гаргажа, ажалшадай хүсэл эрмэлзэлгэ, аюулгүй байдал ба эб найрамдал хамгаалха талаар саашанхи ажал ябуулгануудай программа хараалха байна.

Съезд дээрэ баталагдахаар үгтэһэн саашанхи ажал ябуулгын программа дотор үйлэдбэриие капиталис ёһоор «уралан нарижуулгада» эсэргүү, хүдэлмэришэдые ажалһаань олоор гаргалтада, ажалай эршые улам шангадхалга ба хүдэлмэришэдэй байдал һуудалай муудажа байлгада эсэргүү тэмсэлые улам үргэдхэхэ хэмжээнүүд хараалагданхай. Тэрэшэлэн Японой түмэр замшад демократическа эрхэ сүлөөнүүдые хамгаалха, Вьетнамдахи Америкын эзэрхэг түримхэй дайнда ба эзэмдэлгын энэ дайн сэрэгтэ Японой правительствын США-тай хамжажа байлгада эсэргүү, Японие США-гай атомна бааза болгожо байһан хэрэгтэ эсэргүү, японо-американска сэрэгэй союзые усадхахын түлөө тэмсэл улам үргэдхэхэ гэжэ харзална.

ДРВ-гэй ЗЕНИТЧИГҮҮД УНАГААБА

ХАНОЙ, июлиин 16. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикын баатар зенитчигүүд июлиин 14—15 үдэрнүүдтэ Куангбинь провинцида Америкын үшөө хоёр самолёт буудан унагааба.

Вьетнамай информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, ДРВ-гэй газар дээрэ буудан унагаагдаһан американ самолёдуудай тоо 3.038 болоо.

Япон арадые мэхэлнэ

ТОКИО. (ТАСС). Америкын Холбоото Штадууд Япондо Окинавые бусаахаяа огтошье яаранагүй. Энээн тухай Вашингтонһоо абтаһан телеграммаһаа мэдээжэ болобо.

США-гай конгрессэй зарим документнүүд тухай Японой хэблэл июлиин 15-да голхоролтойгоор мэдээсэбэ. Тусхайлан хэлэбэл, США-гай гүрэнэй департаментын бюрогой япон таһагай начальник Шнайдерай мэдүүлгэ тухай хэлэглэнэ. Нёдондо жэлэй ноябрь һарада Вашингтондо болоһон японо-американска хэлсээнүүдэй үедэ США-гай президент Джонсон Япондо Окинавые бусааха болзор тухай Японой премьер Сатода уялга үгөөгүй юм гэжэ тэрэ мэдүүлгэһээнь мэдээжэ болобо. Финансова комиссиин заседани дээрэ Шнайдерай хэһэн мэдүүлгэ хадаа ойрын хоёр-гурбан жэлэй туршада Окинава бусаагдаха юм гэжэ Сатын һаяхан хэһэн мэдүүлгэтэйнь алгасана гээд «Иомиури» газетэ бэшэнэ. Окинавын Япондо бусаагдаха арга боломжын үгы байһые энэ мэдүүлгэ гүйсэд элишэлнэ гээд «Иомиури» газетэ саашань тэмдэглэнэ.

СУУТА АНГУУШАН

Баунтын аймагта алдар сууда гараһан эрхим ангуушад олон. Эрэшүүлтэй хамта тэндэхи эвенк эхэнэрнүүд олзоборилго хэдэг. Урендак Минеевна Басауловагай нэрэ республика соомнай мэдээжэ болонхой. Тэрэ хадаа «Путь к коммунизму» гэжэ колхозой ангуушан юм. Басаулова болбол республикынгаа ба Шэтын областиин хойто захын тайгые һайса мэдэдэг хүн. 35 жэлэй туршада тэрэ хэрмэ, булга олоор барина. Гадна геологуудые олон жэлдэ газаршалжа хаа-яагүй ябаһан байха.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ нютагайнь олонхи эрэшүүл дайнда мордоһон юм. Тиихэдэнь Урендак Минеевна колхозойнгоо ангуушадай бригадын бригадир болгогдоһон байгаа. Тэдэ жэлнүүдтэ ангай олон арһа оборонын жасада оруулһан гэхэ.

Мүнөө Урендак Минеевна аймагайнгаа эрхим ангуушадай зэргэдэ ябаһаар. Жэл бүхэндэ агнуурида гарадаг. Тиихэдээ олзо ехэтэй буудаг байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ түсэбөө гурба дахин дүүргэжэ, ангуушадай Бүхэроссин конкурсдо илаһан юм. Тэрэ жэл найман булга, 600 хэрмэ бариһан байгаа. Залуу ангуушадые өөрынгөө дүршэлдэ һургана.

У. М. Басаулова «Шэн габьяата ажалай түлөө», «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медальнуудаар шагнагданхай. Тэрэшэлэн Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан юм.

Зураг дээрэ: У. М. Басаулова.

О. БЕРЕЗКОВ.

АФРИКЫН ОРОНУУДААР

Габеронес — Ботсванай Республикын шэнэ ниислэл хото. Эндэ 10 мянга гаран зон ажаһуудаг юм. Городой түбтэ правительственнэ эмхи зургаанууд, банкнууд, компанинуудай шэнэ ёһоор баригдаһан үндэр, томо байшангууд олон. Зураг дээрэ: дэлхэйн хоёр дайнай үедэ наһа бараһан, ботсван солдадуудай дурасхаалда бодхоогдоһон хүшөө Республикын талмай — ниислэл хотын гол талмай дээрэ бодхоогдонхой.

ТАСС-ай фотохронико.

ХОЛЫН МАЛШАДТА АЙЛШАЛНА

Эдэ үдэрнүүдтэ Хяагтын аймагай хүдөө нютагуудай харгыгаар шэнэхэн сэнхир шэрэтэй, бүхээгтэй машинын тооһо татуулан табилуулжа ябахые ходол хаража болохо байна. Ара хүбшын дабаануудые, уһа голнуудые гаталан холын зуһалангай малшадта хүрэжэ ерэхэдэнь, хүнүүд тэрэниие баяртайгаар угтана. Ушарынь гэхэдэ, энэмнай концерт наада харуулдаг агитбригадынхид ябана ха юм. Шефскэ харилсаанай гуримаар Улаан-Үдэ городой партиин Железнодорожно райком тус агитбригадые эмхидхэжэ Хяагтын малшадта эльгээ. Мүнөө холоһоо ерэһэн артистнууд «Дружба» колхозой, Хүдэриин болон Пограничнэ совхозуудай малшадта айлшалжа, концерт наада харуулбад. Тэдэнэй хүрэжэ ошохо газарынь слоншье һаа, хараха, шагнаха хүнүүдынь үсөөншэг юм. Теэд артистнууд заал һаа зоноор дүүрэн клуб дотор, тусхай түхеэрэлгэтэй сценэ дээрэ уран шадабаряа харуулха бэшэ, харин арбаадхан хүнтэйшье һаань, фермэ, гүүртэнүүдэй коллективүүдые хангаха зорилго урдаа табинхай.

Агитбригадын гэшүүн бүхэн өөһэдын репертуартай. Аккордеонист Б. М. Левинтас гэгшын хүгжэмдэлгэ доро дуушан В. Крылова совет арадай дуунуудые хонгёо һайханаар дуулажа шагнагшадые баясуулна. Н. И. Лабетиков, В. Рыбаков гэгшэд элдэб шог зугаата уран үгэ болон частушкануудые гүйсэдхэнэ. Холын малшадые һонирхуулха юумэн гансашье энээгээр дүүрэнэгүй. Концертын урда тэ[э] лектор Н. А. Метренин уласхоорондын байдал тухай лекци уншадаг, уран зураашан А. А. Попов харуулан ойлгуулха агиташ[а] шэмэглэн бэшэдэг байха юм. Гурбан автопаркын хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн тус агитбригадые № 2 автопаркын кадрнуудай таһагые даагша Л. И. Мондоев хүтэлбэрилнэ.

Холын зуһалангай малшад түб газарһаа һонин һураг, хүхюун зугаа наада асаржа байсуулһан айлшалтаа һайн һайханиие хүсэн үдэшэнэ.

Д. ДУГАРОВ.

Хяагта.

ТОБШОХОНООР

Үнгэрэгшэ хоёр кварталай хугасаа соо республикымнай аймагуудай шадамар бэрхэ ангуушад аяар 160 гаран шоню хюдаһан байна. Баунтын хүбшэ тайгын суута ангуушан Г. Парфенов 7 эмэ, 8 эрэ шоно хороожо, 1100 түхэриг мүнгэн шанда хүртэһэн байна. Үшөө тиихэдэ Захааминай аймагай мэргэн ангуушан Б. Ширапов шонын 11 гүлгэ барижа, мүн лэ мүнгэн шангаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа.

М. ГЫЛЫКОВ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Зунай агитталмай» гэһэн түрүү бэшэг. Ю. Алексеев ба В. Орловой хонидой нооһо хайшалха асуудалаар статья. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Гол фонднууд яахадаа бага ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэгдэнэб» гэһэн Б. Цыденовэй статья. «Хүдөө тосхонуудта—городой ажабайдал» гэһэн Д. Санжимитыповэй статья. Редакцида ерэһэн бэшэгүүд.

Гурбадахи хуудаһанда: «Минии хүхэхэн сонхонууд» гэһэн К. Карнышевай очерк. АПН-эй материал. Дэлхэйн һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: нютаг нютагай һонин. Спортын һонин. Сонсохолнууд.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография Управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Н-01687. Зак. № 618.